

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61.

SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Rácáfol az élet

a mesterséges konstrukciókra, melyek a zsidóság életében a mesterséges, világi befolyáson alapuló tekintélyt akarják a természetes és hagyományon alapuló tekintély, a vallás, a szellem, az erkölcs tekintélye helyébe uralkodóvá tenni. Alig száradt meg a tinta az új kiegészítő szabályzatot elfogadó jegyzőkönyveken, már is oly hírt kapunk, mely az eleven élet és gyakorlat nevében rácáfol bizonyos hatalmi ambíciókra, melyek oly tüntetően jelentkeznek a szabályzat paragrafusaiiban. Többször megírtuk már, hogy ez a szabályzat egész szövegében és szellemében háttérbe szorítja a rabbi természetes és erkölcsi hagyományon alapuló tekintélyt a mindenható világi vezetőséggel szemben. Jellemző a szellemre, mely a rabbit a „fizetett alkalmazottak” címe alá sorolja, hogy ünnepélyes fogadtatások, hatóság előtti tisztelgések esetére nem a rabbit teszi meg községe szótólójának, amint ez minden vallásfelekezetenél természetes, hanem — kivéve az egyházi személyiségek üdvözlését — e feladatot a hitközségi elnökre ruházza. Hogyan dönt már most e visszatetsző, kivülállóknak szinte érthetetlen szabály felett az élet?

Kaposvárról kapjuk a hírt, hogy éppen egyidőben az országos gyűlés záróülésével volt ott az új főispánnak, Igmány-Hegyessy Lászlónak ünnepélyes beiktatása. A tisztelgők sorában természetesen megjelent az ottani zsidó hitközség is. A főispánt — így olvassuk a híradásokban — dr. Herzog Manó főrabbi üdvözölte szép beszédben, majd dr. Oszmán Aurél hitközségi elnök mutatta be neki a küldöttség tagjait. Ime, a gyakorlat, mely természetes folytatása régi hagyománynak és harmónikus illeszkedik be az általános elfogadott s egyedül logikus felfogásba: hogy a zsidó községnek, mint erkölcsi és vallási testületnek, kifelé a rabbi a szószólója és képviselője, mert benne testesül meg a község erkölcsi és vallási vezetése. Hisszük, hogy

Megbuktak az unifikációsok a vasárnapi budai chevra-választáson A „szanalás pártja” és a több ezer aláírás”

A közelmúltban ismételten operáltak bizonyos oldalról a budai Chevra Kadisa nevével és problémájával. A budai hitközségnek a pestibe való beolvasztását többek között azzal is megpróbálták kívánatosnak feltüntetni, hogy a budai Chevra Kadisa anyagi válságát a mostani budai hitközségi vezetőség okozta. Annak magyarázatával persze adósk maradtak az unifikáció hirdetői, hogy mennyiben válik majd a budai Chevrának anyagi hasznára az, ha a beolvasztás munkája sikerül. Hisz az Országos Gyűlésen nyíltan hangoztatták: a beolvasztási mozgalom fő indítója az a 400.000 pengős kultuszadó-jövedelem, amely az átköltözések következtében Pestről Budára származott át, s amelyet most Pestnek okvetlenül vissza kell szereznie. Már most a valóságban Buda egész adójövedelme nem több 240.000 pengőnél; az unifikáció után persze megkísérelnék elérni a kitűzött célt, 400.000 pengős többletjövedelem kivarázsolását a budai zsidóságból — a pesti intézmények javára. De mennyiben járulna ez hozzá a budai Chevra „szanalásához”, melynek okát különben sem szabad a budai hitközség vezetőségében keresnünk? A budai Chevra anyagi bajait egy ingatlanvétel okozta, mely a viszonyok rosszabbodása következtében ma túl nagy terhet jelent a Chevrának. A Chevra azonban önálló intézmény; s ha a budai hitközség vezetőségének valamilyen formában része volt abban az ingatlanvásárban, hát legfeljebb jóakarató tanács formájában: s valóban tudjuk, hogy a budai hitköz-

ség akkori pénzügyi előjárója a vételt előnyösnek mondogatta, s a Chevra vezetőségét arra rábeszélte. Hogy a volt előjáró most Buda beolvasztásának hívei közé szegődött, s a Chevra helyzetét is unifikációs jelszónak használja ki, az az ő dolga; mi ezt a logikát nem vagyunk képesek követni.

Megvalljuk, a jelszavak sikerének korában tartottunk tőle, hogy ez a legújabb jelszó is sikerre fog vezetni. A budai Chevra tisztújító közgyűlése előtt ismét munkába lépett az anyagi eszközökkel és hatalmi támogatással bőven ellátott apparátus, melynek munkáját hónapok óta figyeljük — s nem minden aggodalom nélkül, mert a tömegszugestiónak anyagi eszközökkel bőségesen táplált eszközei feltétlenül hatnak a közvéleményre s velük szemben a budai hitközség vezetősége csak igazának tudatára, de semmilyen kézzelfogható ellenakcióra nem támaszkodott. Megindult hát a mult héten a körlevelek és körtáviratok özöne a „budai Chevrát szanaló párt” nevében. Hogy a budai Chevrát éppen az a párt hivott szanalni, mely pénztét körlevelekbe és táviratokba fekteti, nem egészen világos előttünk. De hogy ez a jelszó mit akart a valóságban, az világossá vált, ha eddig nem, a tisztújító közgyűlés napján. Mert ezen a napon ott láttuk a választás színhelyén a hírnököket, kik egyenesen a — pesti hitközség vezetőségének egyes kimagasló személyiségeit informálták az események állásáról, nyilvánvaló jelül annak, hogy azokban a magas régiókban mily nagy fontossá-

a magyar zsidóságból muló jelenség lesz az a hatalmi politika, mely a világi vezetőség befolyásáért és érvényesüléséért valóban érzi a hitközséget, s hogy a jövő

is azon az úton fog haladni, melyet a kaposvári példa is megmutat: az egyetlen úton, amely méltó a zsidó hagyomány erkölcsi szelleméhez.

got tulajdonítanak a „szanáló párt” sikerének . . .

Megértjük azt az izgalmat, mellyel pesti vezetési körökben a budai választási híreket lesték. Hisz ez lett volna a nagy próba: hol is van az a „több ezer aláírás”, melyet a beolvasztó propaganda agitátorai szorgosan összehordtak az unifikáció érdekében? Hiszen a budai hitközség „több ezer” adófizető polgára nagyjában tagja a budai Chevrának is; ha ezek szüntelen égneek a vágytól, hogy Pest adójövedelmét a mostani budai jövedelmek kétszeresével növeljék, hát bizonyára nem kevésbé óhajják a budai Chevra „szanálását” is . . . Vártuk az ezrek felvonulását; kíváncsian lestük, mire képes a szervezetség s az agitáció. S íme az eredmény: leszavaztak összesen 586-an, 6

szavazat érvénytelen volt, 320 szavazat esett a hivatalos listára, 258 a „szanálóokra”, akik így 62 szavazattal kisebbségben maradtak a budai hitközség mostani vezetőségével harmónikusan együtt-dolgozó Chevra-vezetőség listájával szemben. Nem sikerült éket verni a budai Chevra és hitközség közé a szanálás jelszavával és a beolvasztás érdekében. A csendesen dolgozó igazság erősebbnek bizonyult, mint a hangos és demagóg propaganda. Reméljük, hogy a budai zsidóság igaz érzületének ez a bizonyossága rá fogja venni a hitközség vezetőségét: találja meg a maga önérzetes és messzire hallható hangját, számoljon le végre a romboló és demagóg törekvésekkel, melyek csak zavart szítanak, de nem tudják megingatni Buda zsidóságának hagyományos érzületét.

diáját. Ma már a német zsidók legjobbjai közt is vannak olyanok, akik úgy gondolkoznak, hogy a német zsidóságnak el kell tépnie a kötelekeket, melyek egy dicsőséges és a német szellem szempontjából is értékes multhoz fűzik — hogy fogadja el azt a hazug és gyűlölködő elvet, mely idegennek és kártékonyknak bélyegzi, a németiség életébe bekapcsolódott német zsidóságot. Vonja le ez elv konzekvenciáit, mintha igaz volna, — mert ez az elv uralkodik ma Németországban. Igaz: az uralkodó elvvel számolni kell, akármit szól is hozzá az igazság és emberség szelleme; talán ez lesz a német zsidóság sorsa, az öngyilkosság, meghajlás uralkodó faji gondolat előtt. Kareski javaslatában feltűnő, hogy már ma levonja végleges konzekvenciáját a ma fennálló helyzetnek, melyet állandónak érez.

Uj antiszemita hullám Németországban

Ujra erősödik az antiszemita propaganda a Harmadik Birodalomban. Nürnberg a központ, onnét hirdeti Streicher tartományi vezér egyre és fáradhatatlanul, hogy a világ összes népeinek egyetlen nagy ellensége a zsidóság, hogy azonnal meg lehetne valósítani a népek békéjét, ha sikerülne legyűrni a nemzetközi zsidóság hatalmát. Most mindenfelé a birodalomban ilyen jelszavak keringenek, s a főcél a zsidóellenes gazdasági lojokott újjáélesztése. Legújabbban a nemzeti szocializmus kölni orgánuma, a Westdeutscher Beobachter külön számot adott ki „A zsidó az államban, a gazdaságban és a kultúrában” címen, melyhez Grohé tartományi vezér írta a bevezető sorokat. A cím már maga is eleget mond. Különböző „tudományos” fejtegetéseket olvassunk a számban arról a romboló hatásról, melyet a zsidók pusztá léte az élet minden vonatkozásában gyakorol. Az egyik dolgozat történetfilozófiai fejtegetései abban csúcsosodnak ki, hogy Németország nem vesztette volna el a háborút, ha nem laktak volna zsidók a birodalomban. Ez a megállapítás, amelyben sokan komolyan hisznek Németországban, rávilágít az ottani antiszemitizmus egyik pszichológiai gyökerére: a német nép nem tud belenyugodni a vereség gondolatába. Idegen okot keres, mellyel a háború elvesztését magyarázza; innét az a logikus megfoghatatlan kényszerképzet, hogy „a zsidók az okai”. E kényszerképzet kialakulása és hatásai teljesen meggyeznek bizonyos lelki betegségek klinikai körképével.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

A spanyolországi Maimonides-ünnep.

Az elmúlt héten zajlottak le Spanyolországban a Maimuni Mózes emlékére rendezett ünnepségek. Megkezdésük előtt Lerroux spanyol miniszterelnök közleményt bocsátott ki, mely meleg szavakkal emlékszik meg a nagy zsidó filozófus munkásságáról és közli, hogy az emlékére rendezett ünnepségek hivatalos jellegűek, azokon a spanyol állam maga is részt vesz a közoktatásügyi miniszter személyében s a záróülésen a köztársaság elnöke is beszélni fog.

A madridi megnyitónapon valóban a közoktatásügyi miniszter elnökölt és képviseltette magát a köztársaság elnöke is. Az ünnepségek csúcspontját a cordovai tudományos akadémia emlékünnepé jelezte. Az egész tudományos Spanyolország s a világ zsidóságának kimagasló képviselői vettek részt ezen az ünnepen; az egész ünnepi hét valóságilag tüntető megnyilatkozása volt a spanyol köztársaság liberális szellemének. A cordovai ősi zsinagógában pedig, mely több, mint 400 év óta, a zsidók kiűzése óta elarvult s meiyet újabbban múzeumnak rendeztek be, az elmúlt péntek estén zsidó istentisztelet volt Maimuni Mózes emlékeztetére. Julien Weil párisi főrabbi tartotta az ünnepi beszédet. Négy és fél évszázaddal ezelőtt, mondotta, mikor a cordovai zsidók elhagyták otthonukat, a rabbik emendelték, hogy zene szóljon, amely elnyomja a zokogás hangját. Ma ismét zene szól a cordovai zsinagógában, de a könnyek, melyek belé vegyülnek az öröm könnyei. Maimuni emléke a zsidóság halhatatlanságát hirdeti.

A spanyolországi hivatalos Maimuni-

ünnep megragadó tanúsággal szolgál az egész világ zsidóságának. Négy és fél évszázaddal ezelőtt földönfutókká váltak a spanyol zsidók, elűzte őket hazájukból a kapzsiság és a gyűlölet. Ma pedig az elhagyott ország, melynek nyelvét a kiűzöttek utódai még ma is sok helyütt beszélik, legmagasabb méltóságaitól kezdve hódol a kiűzött nép szellemének. A cordovai ősi zsinagógában ismét fölhangzott a szombat beköszöntét üdvözlő ének . . . Ez az ünnep történeti tanúságtétel az egész mai zsidóság számára, mely ismét küzdelmes órákat él át.

Likvidálja magát a német zsidóság?

A berlini zsidó hitközségnek nálunk is ismert volt elnöke, Kareski, egy cikkben feltűnő javaslatban fordul a német zsidósághoz. Kifejti, hogy a mostani viszonyok közt nem remélhető az állam és a benne uralkodó párt álláspontjának megváltozása a zsidókérdésben. Az állam teljesen el van szánva, hogy a zsidókat kirekeszti a közösség életének minden vonatkozásából. A zsidóságra ilyen körülmények között a biztos pusztulás várna. Ezzel a helyzettel pedig le kell számolni, s így a német zsidóság számára nem marad más út, minthogy szervezett kívándorlás útján, mely persze évtizedekig is eltarthat, tudatosan szakítsa meg kapcsolatait a németiséggel. Ha a német zsidóság az átmenet ideje alatt tudatosan a zsidó kultúröntudat alapjára helyezkedik, megszűnik magától az a politikai nyomás is, melynek célja a zsidóságnak a német kultúrközösségből való kirekesztése. A német zsidóság pozitív célja pedig a palesztinai építómunka elősegítése lehet.

Ez az őszinte javaslat egész mélységében megmutatja a német zsidóság tragé-

A keresztyén szellemet a legszebben a zsidó szónok képviselte

Debrecenben diétára hívták össze az egyetemi ifjúságot, hogy az ország problémáit megbeszéljék. A nemzet bajainak felsorolása közben természetesen, szóba hozták a zsidókérdést is. Erről a „Debreceni Független Ujság” a következő tudósításban számol be:

A szombati ülésen Barcza Gedeon elnökléte alatt Pálosi Ervin jogakadémiai tanár tartott előadást a kapitalizmus, marxizmus és zsidókérdés problémáiról.

A nagy tetszéssel fogadott előadáshoz az ifjúság köréből számosan száltak hozzá, szinte valamennyien a kapitalizmus ellen forchtak, sőt az első felszólaló, a Szent László kiküldöttje hangoztatta, hogy a marxizmusban sok igazság van.

A zsidókérdést a felszólaló szerint olyformán kell megoldani, hogy a zsidóság kezéből kikerüljön az hatalom, amelyet a tőke birtoklása jelent, hiszen ma kapitalista és zsidó majdnem ugyanaz s a zsidó munkaerőtől függő keresztyének rossz sora van. Ugyanígy nyilatkozott a liberalizmusról.

Éleeseben tárgyalta a zsidókérdést Ujhelyi Szilárd, aki a zsidóságot egy kosár rothadt barackhoz hasonlította, amelyet nem menthet az, ha egy-két egészséges szem is akad közte. A statisztika szerint azt mutatja, hogy a kapitalisták és kommunisták nagy százaléka zsidó. Éppen ezért ő, mikor a zsidóság ellen szól, tulajdonképen csak a kapitalistákat és kommunistákat támadja.

Ezekután Kardos Pál tanár zsidó realgimnáziumi tanár kért szót. Kifejtette mindenekelőtt, hogy a kapitalista és a zsidó nem azonos, mert ha a kapitalisták között sok is a zsidó, a zsidók között nem sok a kapitalista. Ha pedig az ingatlan tőkét is nézzük, kiderül, hogy legalább akkora tőke van Magyarországon olyanok kezén, akiknek semmi közi sincs a zsidósághoz, amit azok birtokában, akik zsidó származásúak ugyan, nagy rézeük vallást változtatva kiszakáltak a zsidó közösségből és így annak számára többé semmi erőforrást nem jelent. Azzal mit sem érünk el, ha a kapitalista termelés néhány száz zsidó vezetője

helyébe nem zsidókat ültetnénk. A keresztyének és zsidók nagy tömege továbbra is fuldokolna a nyomorúságban. Azt az állítást pedig, hogy a zsidóság nagy tömegében rossz volna, elfogultságnak tartja. A zsidókérdés szerinte nem az, hogy hogyan rencszabályozzák meg a zsidóságot, hanem az, hogy hogyan kapja meg a magyarországi zsidó, aki semmiképpen sem tarthatja magát kisebb jogúnak az ország többi lakosainál az őt megillető munkát és kenyeret. Különben, ha valaki csakugyan a kapitalizmus és kommunizmus ellen akar harcolni, az nagyon rosszul teszi, ha a zsidókat támadja, mert így azokat is ellenségeivé teszi, akik szövetségeseivé lennének. A lényeges kérdés az, hogy van-e az országban annyi munkalehetőség, amnyi kenyér, amiből keresztyének és zsidók egyaránt megélhetnek, ha van, ezt úgy kell elosztani, hogy mindenkinek jusson belőle.

Ujhelyi Szilárd viszonyulásában azt mondotta, hogy Kardos Pál válasza a zsidó faji szolcizálásból fakadt, mert — noha ő nem támada a zsidóságot — mégis ellentámadásban volt része. A zsidók, mint azt Kardos Pál felszólalása is mutatja, mindig védelmükbe veszik azokat, akik közülük bünt követnek el, tehát az ő álláspontja bizonyítva van.

Rugonfalvi Kiss István egyetemi tanár szözlalt fel ezután, hangoztatva, hogy mindenkinek tehát a zsidónak is joga van Istennel való viszonyát a maga elfogása szerint rendézni, de az emberkehez és a társadalomhoz való viszonyát mindenki csak a keresztyén morál szerint rendezheti. A vele egykoru nemzedék, amelynek köréből számos jó barátja van, igekezett is hozzásimulni a keresztyén morálhoz, de azoknak gyemrmekeinél sokszor ennek ellenkezőjét látja, mert a zsidó, ahol szabadságot adnak neki, rend szerint a hatalomra tör. A kapitalizmus, míg keresztyén kezekben volt, nem ellenkezett a krisztusi szellemmel, csak a zsidóság térfoglalása tette olyanná, amilyen ma.

Nagy Tibor, majd két erdélyi felszólaló beszélt még a zsidókérdésről, az egyik azt hangoztatta, hogy a keresztyén ember ne vásároljon zsidótól, a másik pedig, felhánytorgatta, hogy Szászrégenben, a román választások alkalmával a zsidók külön pártot alakítottak és hogy Magyarországon is a II. osztályon csak zsidók utaznak.

Kardos Pál személyes kérdésben kért megegyezést szót s hangoztatta, hogy támadni senkit sem akart, de úgy kell látnia, hogy itt, ha két közösség becsületéről van szó, akkor a kisebbik közösség becsülete százszorta kevésbé szent, mint a nagyobbiké. Mindezáltal ő gyávanak tartotta volna magát, ha nem védi annak a közösségnek a becsületét, amelyikhez tartozik. Igaz, a zsidónak nehéz a helyzete, hiszen már Kiss József megírta:

Ha védekezel, ingerelsz,
Ha szözlán türöd, gyávaság,
de ő mégis inkább a védekezés álláspontján van s ha ezzel valakit ingerelt, sajnálkozását fejezi ki érte.

Még a keresztyén ifjúság közül szólaht fel egy fiatalember, Székács Sámuel, aki azt mondotta, hogy Kardos Pál felszólalásában sokkal magasabb erkölcsiség, több keresztyén szellem volt, mint ellenfelében, de nem folytathatta tovább, mert az elnök megvonta tőle a szót, mondván, hogy nem engedi személyeskedéssé fajulni a vitát.

Otrokocsi Nagy Gábor szólaht még fel ezután, aki a cionizmust és a zsidóságnak a magyar irodalomra való befolyását ostorozta, azután az elnök berekesztette a vitát.

Ítélet a huszti hitközségi viszályban

A huszti huyománynál zsidóság körében évek óta tartó viszály van, mert a tagok egy része kivált és külön imaegyesületet alakított, amelynek élére ros beszédinek, a jelenlegi huszti hitközségi főrabbiának nagybátyját, a pápai Grünwald főrabbit választotta meg. A hitközség az imaegyesület megalakítását tudomásul vette, de tiltakozott Grünwald főrabbi megválasztása ellen. A kivált tagok viszont óvást emeltek ellene, hogy papjuk megválasztását bírálják, vagy megakadályozzák. Választott bíróságot hívtak össze, amely az elmúlt két év folyamán többször tanácskozott, de képtelen volt mindkét felet kielégítő ítéletet hozni. Az egyezés meghiusulása után az imaegyesület tagjai azt kívánták, hogy ne egyezséget diktáljanak nekik, hanem a Sulchan Aruch alapján hozzanak ítéletet. A bíróság tagjai azonban mindenáron kompromiszumra törekedtek, mire egyes bírák ellen olyan elemi erővel tört ki az elkeseredés, hogy tettelegességi kellett tartani. Az áldatlan ügyet mindenképen be akarták fejezni s ezért a bíróság tagjai átmentek Nagyszőlőse és ott fejezték be tanácskozásait, amelyeknek eredményeképen jogában áll a ros beszédint választani, de erre a tisztségre Grünwald főrabbi nem jelölhető. Az imaegyesületi tagok a döntést nem fogadják el, hanem ragaszkodnak hozzá, hogy a Sulchan Aruch alapján hozzanak ítéletet.

HIMZETT GRENADIN

FÜGGÖNY
7-50

ágyterítő 15.— P

LÖWY ARTHUR

Budapest, VII., Király-u. 15.

של חסד

főzőedények
és konyhafelszerelési cikkek

legolcsóbban

Fürst Mihály

zománcedény nagykereskedőnél

Budapest,

VI., Podmaniczky-utca 14. szám.

Egy millió hatszázezer pengőnél nagyobb költségvetéssel dolgozott a Pesti Chevra Kadisa

Közel kétszázezer pengőt juttatott a Szentegylet a pesti hitközségnek

A neológ zsidóság minden intézménye közül vitathatatlanul a legszebben és legtekélyesebben működik a Pesti Chevra Kadisa. Ennek az intézménynek az élén *Kramer Miksa* elnök áll. Amilyen a lénye, olyan a vezetői munkássága. Csupa szeretet, támogatni akarás, az intézmény és tagjai, de az egész zsidóság iránt ragaszkodó jóakarát és megértés. Ezt a szép feladatát az előljárárság élén nemes intenciókkal végzi el és nagy segítségére van a kiváló tisztviselőgárda élén *Endrei S. Henrik* dr. igazgatóval, aki évtizedek óta önfeláldozó odaadással szolgálja a Szentegyletet. Minden cselekvésével az intézmény nagyságát szolgálja. Minuciózus szorgalommal ügyel, hogy minden alkotás, kórház, Szeretetház, Vakok intézete, Aggok menhelye megfelelően hivatásának és az egylet ezenfelül is felszárítsa a tenger sok könyvet, amit a zsidóság ezer baja közben hullat. Nincs hatalmi túltengés, csak munka, a szeretetnek ebben a hatalmas várában, csak kötelességteljesítés, szegények támogatása, nagyságoknak közért való munkába állítása.

A magyar zsidóságnak ezért büszkesége a Pesti Chevra Kadisa, amely csütörtök este az intézmény iránt megnyilvánuló általános szeretetnek megfelelő érdeklődés mellett tartotta meg évi közgyűlését. *Krámer Miksa* elnöki megnyitója után *Endrei S. dr.* igazgató-főtisztár számolt be az egylet és intézményei áldásdús működéséről, ami a legjobban a költségvetés adataiból tükröződik vissza. Egymillióhatszázezer pengős bevétel mellett az előirányzott százhuszonezer pengős hiánnyal szemben *mindössze ötvenkétezer pengős deficit mutatkozott, holott az egyesület a sokkal nagyobb anyagi erejű hitközség bízdéséhez majd kétszázezer pengővel járult hozzá és kifizette az elmultról a hitközségnek megszavazott és akkor ki nem fizetett négyvenháromezer pengős járulékát is.*

Nyugdíjintézetére a Chevra 53.000, az Aggokháza 135.000, a Szeretetházra 256.000, a vakok intézetére 63.000, szegénygyámoltásra 115.000, intézmények segélyezésére 32.000, temetők kezelésére 275.000, házainak adójára és kiadásaira 135.000 pengőt fordított. A hitközségnek temetési konduktusi díjakra 125.000 pengőt fizetett, a zsidó kórház fenntartásához 40.000, a

Bródy Adél kórházához 10.000 pengővel járult hozzá.

A bevételek rovatában látjuk, hogy a tagdíjak 117.000, az adományok 188.000 a sírhelyek 88.000, a temetési díjak 248.000, a sírpolási díjak 307.000 pengőt tettek ki. Az egyes intézmények cél-

jaira száztizenötezer pengő folyt be. A Szeretetház kezelési bevétele majd kétszázezer pengő volt, a vakok intézete javára külön ötvenezer pengő adomány folyt be és a bérházak jövedelme 172.000 pengő volt.

A gazdálkodás mintaszerű, az adminisztrációs kiadások igen csekély töredékét teszik a bevételeknek. A közgyűlés a vezetőségnek elismerése kifejezése mellett megadta a felmentést. A megüresedett két alelnöki és három előjárói tisztelet ezáltal nem töltötték be.

Tristan Bernard és a zsidóság

A „L'Univers Israélite” igen érdekes interjú közöl legutóbbi számában, melyet Tristan Bernard, a nagy francia író adott a lap munkatársának. Ebből az interjúból közöljük az alábbi részleteket:

— Életem első éveit — mondotta Tristan Bernard — Besanconban töltöttem. Itten, szülővárosomban lettem iskolásgyerek is. De sokat kaptam ki ezekben az években Auscher főrabbitól, mert megvolt az a leküzdhetetlen szokásom, hogy a héber szavakat „elszásziakká” alakítsam át!

— Amikor a besanconi „sül”-ben a barmicvámrá készültem, rengeteget kellett tanulnom. Ami a dolog memóriarészt illeti, nem volt a tanulással soha semmiféle nehézségem. Nem állíthatom azonban ugyanezt az énekrészre. Itt már nem feleltem meg meg valami ragyogóan a követelményeknek. Ez annál szomorúbb volt, mert az énekművészetet mindig nagy ambícióval gyakoroltam. Sajnos, mindig olyan hamisan énekeltem, hogy ennek a gyengémnek csak olyan helyeken hódolhattam, ahol legalább néhány kilométernyi távolságban tudtam magam a legközelebbi emberi fültől. Ezt a fogytékosságomat már akkoriban kénytelenek voltak a tanítóim szomorúan megállapítani, annál is inkább, mert egyik kis pajtásomnak igen kellemes éneklangja és kitűnő hallása volt, ami kellemetlen összehasonlításokra adott alkalmat. De azért a barmicva-ünnepélynek — legalább is családom szemében — mégis én voltam a hőse, mert annak a másik kislányunk igen gyenge volt a hangja, alig lehetett hallani a templomban, míg az én tudom kiválóan bírta szusszal. Így még ma is úgy őrzőm felavatásom ünnepének emlékét, mint életem egyik legnagyobb sikerét!

— Nem ismer, Mester, olyan zsidó történeteket, melyek jellemzőek a zsidó fel fogásra és még nem kerültek nyilvánosságra?

— Van két remek történetem, melyek igen jellemzően világítanak be a zsidó gondolkozásmódba. Az egyiket egy öreg barátom mesélte el, aki a Vogézek egyik kis városkájában lakik. A városban katonaság államasozott és az ezred zenekara minden vasárnap hangversenyt adott a főtéren. Barátom, aki akkor húszéves volt, egy öreg hitsorsros társaságában hallgatta a hangversenyt fel és alásétálva a zenekar előtt. Sétaközben az öreg hitsorsrosnak olyan gyakran kellett ismerősöknek köszönnie, hogy barátom végre megkérdezte:

— Ön igen udvarias, kedves bátyám, de azért arra talán még sincs szükség, hogy mindig köszönjön ugyanazoknak az embereknek, valahányszor találkozik velük.

Mire az öreg zsidó így felelt:

— Legyen nyugodt, ha csak egy félreembe kerülne, nem köszönnék!

A másik történet Elzászból származik. Egy zsidó fiatalember, aki az egyik elzászi falucskaiban lakott, a szomszéd faluból nősiült. A menyecske bizony nem tartozott a kimondott szépségek közé, őszintén mondva, nagyon csúnya volt szegényke. A fiatal férj azután egy szép napon először jelent meg felesége társaságában a falu főutcáján. Ünnepe volt, a parasztek mind kint ültek a lócán a házuk előtt és kíváncsian nézték az új párt. De az elzászi parasztek hallgatag, nem ad hangos kifejezést érzelmeinek, így inkább gesztusokból, arckifejezésükből látta a fiatalasszony az ítéletet, melyet külső megjelenése fölött hoztak. Nézte, nézte a sokatmondó fintorokat a parasztek arcán, majd hirtelen sértődötten fordult férjéhez.

— Úgy látom — szólott hozzá —, hogy a ti vidéketeken sok lehet az antiszemita!

Egy mintaszerű intézményről

kell megemlékeznünk, a pesti zsidóság-
nak szinte egyetlen nagy intézményéről,
melybe még nem tudott befurakodni a
hatalmi politika gleichschaltoló szelleme.
A Pesti Chevra Kadisa ez az intézmény,
melynek közgyűlésén az elhangzott je-
lentésekből most is nagyszerű emberbará-
rati és hittestvéri munka képe bontako-
zott ki. Csöndes kötelességteljesítéssel,
fitogtatás és hatalmi önkényeskedés nél-
kül végzi a maga jótékony és kegyeletes
munkáját ez a nagyszerű intézmény és
építő munkájának lendületét még a sú-
lyos gazdasági viszonyok sem tudták ki-
kezdeni. Ez az intézmény minden dicsé-
retet megérdemel —, de inkább ne dí-
csérjük. Szinte félünk érdeme szerint
méltatni az ősz elnöknek önfeláldozó
munkáját, melynek oly nagy része van
abban, hogy a Chevra hiánytalanul be-
tudja tölteni hivatását. Nem ok nélkül
tartunk attól, hogy még a dicsérő szó is
árthat. Egyre világosabban bontakoznak
ki bizonyos törekvések, melyek egye-
len hatalmi központból csápokokat nyújtanak
másfelé is, ahol a zsidóságnak nagy,
független és izmos történeti és erkölcsi
értékei vannak, a pesti Chevra nagy ér-
tékeinek beolvastására. Úgy hisszük,
nem csalódnunk, ha már most rámutatunk:
az egységesítő és beolvastató hatalmi
módszerek egyik legközelebbi célja a
pesti Chevra, mely önálló élete során oly
hatalmas értékeket teremtett meg.

Vannak bizonyos sokatmondó jelek,
melyek ebben a sejtésünkben megerősí-
tenek. Miért vált kegyvesztetté a hata-
lom szemében a Chevra egyik oszlopa: az
ezerkezü. lelkes igazgató, akinek igazán
nagy és önfeláldozó munkájáról, mellyel a
kiegészítő szabályzat előkészítésében
résztvett, egyetlen szót sem hallottunk az
országos gyűlés záróülésén? Talán jobb,
ha mi dicsérő szavunkkal nem állunk
mellé: nem akarunk neki ártani. Azon-
ban úgy érezzük, itt nem személyekről
van szó, hanem a magyar zsidóságnak
egy nagy történeti értékéről, a pesti
Chevráról. És hisszük, hogy felekezeti
közvéleményünknek még mostani der-
medt és hipnotizált állapotában is lesz
elég ereje, hogy ezt a fontos és szükséges
intézményt.

Kétféle morál

— Óh, van szerencsém, rég nem lát-
tam az urakat! Hogy vannak? — szól
a természetes gyárigazgató s leereszkedő
nyájassággal foglal helyet a kávéházi
asztalunknál.

— Mi újság? — kérdi tovább, hogy
elindítsa a beszélgetés.

— Ujsággal talán inkább a direktor
úr szolgálhatna nekünk, — mondja a
frikóképű, keserű szájjú, állásnokküli
tanár — mit is tudhatnánk mi? Mi nem
voltunk sem a VAC-bálon, sem az orá-
tórium-előadáson, de még a kongressz-
szuson sem. Mert vagy nincs pénzünk
rá, vagy — nincs boltunk. Mi tehát sem-
miképp sem vagyunk arra kvalifikálva,
hogy a mi zsidó közéletünkben részi ve-
gyünk. De annál inkább direktor ur...!
Egyébként, ha megengedi, én tennék
fel egy szerény kérdést. Tudniük mi
kirekesztettek, akiket a felekezeti köz-
élet köré vont kerítéssel kizsároltak,
csak a néha-néha átcsapódó hangzavar-
ból, vagy ha talán a kerítésrészekon beku-
kucsokálunk, veszünk annyit észre, hogy
itt történik valami. Nos, hát én azt vol-
nék bátor kérdezni, hogy mit szól di-
rektor úr a budai chevra-választáshoz?

— A budai chevra-választáshoz? Hát
mit szóljak? Két párt volt, az egyik le-
szavazta a másikat, slussz. Ennyi az
egész! S nincs tovább.

— Igazán azt hiszi direktor úr, hogy
ennyi az egész és hogy nincs tovább?
Látszik, hogy mi ényleg nem vagyunk
beavatottak, mert mi kívülállók azt hit-
tük, hogy nem ennyi az egész és hogy
tovább is van. Mi olyasvalamit hallot-
tunk, hogy nem két chevrai párt állott
itt szemben egymással, hanem ezek ál-
arcában és fegyverzetében megint csak
az unifikáció kérdése körül kialakult
pártok, meg hogy a választási harc egye-
verei között ez alkalommal egyik rész-
ről olyan eszközöket is használtak —
hogy melyik részről, azt talán nem kell
találgatni —, amelyek a zsidó közmo-
rál szankcióját nem igen nyerhetnék el.
Hallott talán Ön is valamit egy *szava-
zólapról*, amely nagy betűkkel azt pró-
bálta elhíttetni a szavazókkal, hogy ő a
hivatalos lista, holott. — Hát persze,
hogy nem az volt! De szabad ilyen meg-
tévesztő eszközökkel dolgozni? Ennyire
nem hisz az a párt a maga igazában és
híveiben, hogy ilyen eszközhöz kell
nyulnia? Persze, ha az üzleti életben
történik meg, hogy egy árut hamis fel-
irattal bocsátanak forgalomba, akkor
ugyanők feljajdulnak és nagy lármát

csapnak a „*tisztességtelen verseny*”
miatt! Miért nem ismerik a lojá-
lis verseny fogalmát a közéletben?!

— Ugyan kérem, hát olyan nagy ügy
ez? És miért ne lett volna az hivatalos
lista? Hiszen az egyik pártnak volt a
hivatalos listája.

— Tehát pártlista volt és nem *hiva-
talo*s lista! „Az egyik párt hivatalos lis-
tája” — ez fából vaskarika. De még
ilyen eszközökkel sem tudtak eredmény-
hez jutni: Megbuktak, még pedig 62
szavazattal, ami ilyen aránylag csekély
szavazatszám nál súlyos bukás! S ha
szabad érdeklődnöm, milyen konzekven-
ciát fognak ebből levonni?

— Semilyent, haladunk tovább a ma-
gunk útján! Mi elég erősek vagyunk
ahhoz, hogy ha egy ilyen jelentéktelen
vicinális ügyben le is szavaznak lefe-
nünket, zavartalanul kitartsunk tovább
eredeti célkitűzéseink mellett.

— Látja, tisztelt direktor úr, — de
ne vegye személyeskedésnek — ez a kü-
lönbség a *szócher-morál* és a *szófer-
morál* között. Mi nem akarunk senkit
sem *akarata ellenére boldogítani*. Ezt
átengedjük a bolsevikoknak. Ők tanít-
ják azt, hogy a nép az istenadta nép,
a maga tudatlanságában nem látja, hogy
mi kell neki és mi szolgálja az ő javát.
Ezért *kell akarata ellenére* is ráerőszo-
kolni azt, ami „a javát szolgálja”. Ezt
csinálják maguk is! Maguk is erősz-
koskodnak, ha nem is éppen az izom-
erővel, hát akkor az anyagi érdekek ic-
alázó és lenyűgöző nyomásával. S azt
hiszi, ez összeegyeztethető vallásunk
szent törvényeivel, amelyeknek emlegeté-
se folyton ott ég ajkaikon? Miért
nem okulnak a mi történetünkben, mely
arra is tud példát, hogy a nép akarata
előtt még súlyos következmények árán
is meghajolt a vezető, amikor pl. a nép
bálványt kért Árontól. Tessék hát res-
pektálni a nép akarata, vagy legalábbis
lehetővé tenni, hogy megmondhassa, mit
akar. Tessék a *zsidó közéletet demok-*

Orth. kóser מדי בשר fűszerárak
macesz, maceszliszt, tej, fűszerárak, bosz-
niai szilva, burgonyaliszt, ecetesenc,
ceres, csokoládé, kakaó, lekvár, parad-
icsom, bor, szilviorium stb. legrégibb és
legmegbízhatóbb beszerzési forrása

Őzv. SCHLANGER BERTALANNÉ:

Budapest, Laudon-u. 7. Tel.: 12-6-72.

Eladás nagyban és kicsinyben

Egész éven át és peszchra is a leg-
finomabb vaj és sajtok. Vidéki rendelé-
sek pontosan eszközölteinek. Referenciát
a budapesti orthodox rabbinátus nyújt.

SCHÜCK
INTERNÁTUS

Budapest VII., Kertész-utca 2.

Tökéletes ellátás, oktatás, felére
méréselt díjak.

ratizálni, hogy mindenki, aki tud és akar, hozzászólhasson a közügyekhez. És a szöferokat legalábbis egyenjogúsítani a szöferokkal! Meg hogy *Budáról ne Pest döntsön, hanem maga Buda!*

— Hát érdemes a vasárnapi szavazásból ilyen nagy dolgot csinálni! Maga tanár úr, igazán túloz.

— Lehet, hogy maga a szavazás és annak közvetlen eredménye — bár ezt nem ismerem el — nem nagy ügy. De mint ébresztgető jeladás, mint memento, vagy akárcsak mint szimptoma annál jelentősebb. Mert akárhogy próbálja is direktor úr lekicsinyelni, mégis azt jelenti, hogy a fűherri elv és a fűherri mesterkedések most megbuktak és Budának nem kellene. Mert Buda — amint ez az eset is mutatja — tisztán látja, hogy ha Pest elnyeli, nemcsak anyagilag jár rosszabbul, hanem erkölcsileg is. Budán nem a „gazdasági” tényezők *uralkodnak* most, csak megkísérelték, hogy uralomra jussanak, hanem ott méltó megbecsülésben részesülnek és vezető szerephez jutnak a kultúra elismert munkásai is. Ott még él a *Baracs-tradíció*, mely a hitközség életében megvalósította a *kultúra fölényét* és a *demokráciát*. Ott mindenki hozzászólhat a felekezeti közügyeihez, a *nők is*, nekik is van választójoguk. Már most azért rohanjanak a fűherri ölelő karokba, hogy ettől a demokráciától megfosztassák magukat?!

— Azt nem mondhatja, kedves tanár úr, akármennyire haragszik is, hogy Pesten nem értékelik eléggé a kultúra kiválóságait és hogy azok nem jutnak kellő megbecsüléshez. Itt a kultúra minden munkását elismerik és megfelelően értékelik is.

— Oh, igen, ha *közvetlenül a fűherri érdekek szolgálatában áll*, akkor a szolgálatért kijár az elismerés. De *nem magáért a kultúrmunkáért*, amelyet esetleg a fűherri érdekszférán kívül végez. Mert amikor pl. a nagy csillaghullás volt a kongresszus befejeztével és csak úgy záporoztak az elnöki elismerések, miért hagyták ki a kitüntetöen kiemelt sorából olyanok, akik pedig igen nagy szolgálatot tettek, nem ugyan a fűherri elvnek, de az ügynek — miért maradtak ki ezek, miért feledkeztek meg róluk, ha olyan egyformán értékelik az egyformán értékes kulturális munkát? Miért nem esett szó pl. egy dr. *Endrei S. Henrik*ről, egy dr. *Bakonyi László*ról, akik pedig ugyancsak derekasan megdolgoztak a statutumok létrehozása érdekében. Nem akarjuk senki másnak az érdemét csökkenteni. De az igazi etikus felfogás szerintünk az, hogy annak az elismerésnek, amit csak az egyik kap, csökken az értéke, ha nem kapja meg

más is, aki éppen úgy rászolgált.

— Igaza lehet, de én nem értem.

— Ez éppen a baj! Lássa, mit ér a jóakarata egymagában, ha az igazi zsidó erkölcsi felfogás nem támasztja alá! — Ön jó zsidó, elismerem, de tulságosan gyárigazgató ahhoz, hogy a kultúremlerben kényesebb igényeinek kielégítéséhez közeledhessék. Valamikor úgy volt a zsidóknál, hogy a *bócher*t, a *lamdent*, a *talmud-chóchemot* mindennél többre becsülték. Gyárigazgatónak is egy talmud-chóchemot tettek meg. Ma fordítva van. Ha valaki gyárigazgató és gazdasági sikereket mutathat fel, — még talmud-chóchemnek is megteszik. Hát ez az, ami nagyon rosszul van!

A beszélgetés itt megakadt. Kínos csönd támadt. Hogy véget vessék ennek, egy szerény megjegyzést tettem.

— Hát hiszen éppen azért volt most a nagy reform, hogy minden jóra forduljon.

— A nagy reform? — Szól a tanár. — Reform? Talán *reformnemzedékünk* is van már? No ne mondja...

Spectator

A szidra margójára Tázriá

Irta: **Dr. Rubinstein Máttyás**
szekszárdi főrabbi

„Ódom ki jhője bőör böszörö szöész ó szápáchász ó báheresz vöhójó bőör böszörö lönegá coráasz vöhuvó el Aháron hákóhén... Ha valamely ember testének bőrén daganat, vagy sömör, vagy fehér folt támad és az ő testének bőrén poklos fakadékká lehet: vigyék el az ilyet Áronhoz, a paphoz...”

Feltűnőnek tetszik: a Tóra mindenütt valláserkölcsi szabályokat rendel el — s itt egészségügyi megállapításokat közöl, diagnosztikákat állapít meg. Azonban ez a szidra szorosan kapcsolódik az előzőhöz. Az előző szidra végén, a szentség követelményéből kifolyóan, a tisztaságnak egy szabálya foglaltatott, amellyel foglalkoztunk is mult heti magyarázatunkban: „Meg ne fertőzetsetétek magatokat semmiféle csúszó-mászó állattal és meg ne tisztátalanítsátok magatokat azokkal...”

Itt tehát folytatólag szól a Tóra a tisztaság törvényeiről. Ha valakinek testén kiütések támadnak, mutassa meg magát a kóhéennek, hogy az állapítsa meg, miszerint azok ártatlanok, vagy fertőző jellegűek-e. Ha igen, akkor a beteg külonították el, mint az ige mondja: „...elkülönítve lakjék, a tábordon kívül legyen az ő lakása.” De még az utcán is vigyázzon, hogy senki a közelébe ne érjen. „Tisztátalan, tisztátalan!” kiáltja a beteg, amere jár.

A leírás szerint a „coráasz”: lepra, bélpoklosság, egy szörnyű ragályos keleti betegség, mely először a bőrt, azután a nyálkahártyát, továbbá az idegeket, végül a csontokat támadja meg, míg megkínos halálba dönti áldozatát. Hogy a leírt szimptomák alapján a tudomány mai felfogásának megfelelően van-e megállapítva a diagnózis, nem tartozik a magyarázat keretébe, de a Ben-Chananja valamelyik évfolyamában dr. Finály, egy akkortájt elismert orvos kimutatja, hogy az e szidrában foglalt diagnosztikai megállapítások pontosan egyeznek a tudomány felfogásával.

Hogy vallása útján jutott el Izrael népe egészségügyi szabályaihoz, ami arra vall, hogy ezek a szabályok nem idegenből átvette, hanem eredeti szabályok, — az nemcsak nem csökkenti e szabályok értékét, hanem még csak fokozza a vallásnak értékét. És az sem válik e szabályok hátrányára, hogy a vallás mezét viselők magukon, hogy vallásügyi rendelkezések gyanánt szerepelnek. Egy teokratikus népnél, amilyen Izrael népe volt, amelynek uralkodója, királya, valójában az Isten, amely az életnek minden megnyilvánulását a vallás szemszögéből szemléli, ez természetes is.

A végeredmény az lett, hogy Izrael népében kifejldött az érzék az egészségügy iránt, hogy Izrael vihardúlta viszontagságteljes évezredek át fennmaradhatott, nem csekély része volt abban fejlett egészségügyi érzéknek. Edzett, szívós fajjává fejlődött Izrael e révén. Hiába akarják ellenségei alsórendű fajjává alacsonyítani. Izrael népe, ahogy szellemi téren egyike a legkiválóbb történeti népeknek, úgy egyike a világ legedzettebb fajainak is. Nemcsak lélekben nemesisette de testileg is erősítette Izraelt a vallása.

**A bpesti aut. orth. izr. hitközség felügyelete alatt termelt
husvétii orth. kóser palacktej
és tejtermékek**

kaphatók és megrendelhetők összes fiókjainkban és az orth. fúszkereskedőknél.
Budapesti Központi Általános Tejcsarnok R.-T.

ZSIDÓ FEJEK: Gerő Ödön

A Kohner-aukción történt. Egy francia festőseni ragyogó munkáját vette meg valaki sívár részvétlenség közepette elképzelhetetlenül alacsony áron, mely ár még a gazdasági viszonyok, pénzhány, látszatadó-félelem és más lelki és tárgyi okok figyelembevételével is indokolatlanul minimális volt. Amikor az árverés vezetője kimondta a „senki többet — harmadszor”-t és a kalapács megkoppant az asztalon, Gerő Ödön, aki előttem állt a nézők tömegében, megdöbbenően kiáltott fel:

— Nem, hát ez lehetetlen. Ezt nem lehet tovább nézni! . . .

A hangjában őszinte, mély fájdalom csengett. Hirtelen megfordult, kivergődött a sokadalomból, félreült az egyik csendes sarokba és aki elment előtte, mindenkit magához intett, hogy újra és újra elmagyarázza, hogy egy ilyen meseterméket mégsem lehet ezért az árért a fejéhez vágni valakinek.

Ez Gerő Ödön, a műértő, a képek tudósa. Ez Gerő Ödön, aki az alatt a 45 év alatt, amióta írással és a művészetek hozzáértő, tárgyilagos, kritikálásával foglalkozik, soha egy sort le nem írt, melyet nem a legmegközelíthetlenebb meggyőződés diktált, akinek beszámolóit ma is hittel olvassa lapjának olvasóközönsége, aminél nagyobb dicséretet kritikusra aligha mondhatnánk, mert az olvasóközönség, mely ma már nemcsak a színházak díszletei, az öltözök ajtjai mögé lát be, hanem a redakciók életmegnyilvánulásaiival is tisztában van, véleményét rendszerint a hivatásos kritika szempontjainak mellőzésével szokta megalkotni — ő tudja, miért. Gerő Ödön kritikájának azonban ma is hitele, súlya, jelentősége van.

Most itt ülök Gerő Ödön mellett a rózsadombi kávéház álmos csendjében és hallgatom, amint az életéről beszél. Mint minden újságíró, ő sem szereti, ha a személyével foglalkoznak és nem szívesen beszél a munkájáról.

Megkísérli, hogy kibujjon a válszadás alól.

— Mit mondhatok én újat minderről, amit eddig csináltam? Mit

csináltam? Írtam! És mit írtam, megjelent, elolvashatta, akit érdekelt, elolvashatja ma is, amit érdeke. Mit lehet erről beszélni? Summázva pedig benne van a lexikonban. Onnan megtudhat mindent, ami érdekli.

Azután mégis beszél. Szokott, nyugodt hangján, kedves pillantásával, rapszódikusan, ahogy eszébe jut mondja:

— Megjelent 1890-ben egy könyvem. „Az én fővárosom” volt a címe. Budáról szólt, örök szerelméről. Ez a könyv akkor szenzációt jelentett, mert az első olyan munka volt, mely Budának, a városnak nem külsőségeit, hanem a lelkét adta vissza. 1891-ben filozófiai folyóiratot szerkesztettem, mely élénk összeköttetésben állt Brandessel és a német, francia és angol modern filozófusokkal. Megjelent kétkötetes regényem: „Két világban” címmel és három novella kötetem. Írtam vagy 4000 vezércikket bel- és külpolitikai kérdésekről a Pesti Hírlapban, a Magyar Hírlapban, a Pesti Naplóban, az Ujságban. 15 éve a Pester Lloyd kritikusa vagyok. A felekezeti sajtóban legelsőbb Bogdányi Móric lapjába írtam, aki Mezei Ernővel és Berényi Sándorral együtt csinálta a lapot és most a „Zsidó

Élet”-be. Írtam tanulmányokat Székely Bertalanról, Lechner Ödönről, Ybl Miklósról, írtam építészeti tanulmányokat, az építőművészet is nagyon érdekel és foglalkoztat, én is mérnöknek indultam. A Lechner Ödön-társaságnak elnöke vagyok.

— És melyik művészeti irány áll legközelebb az ízléséhez?

— Mindig a moderneket szerettem és támogattam. Színművészetben, zenében, képzőművészetben egyaránt. Rippl-Rónai, Fényes, Kernstok, Szinyei-Merse, Magyar Mannheim, Ferenczy voltak azok, akiket minden erőmmel portáltam.

— Zsidó művészet? . . .

— Zsidó művészet, mint ilyen nem létezik. Minden nemzetnek vannak zsidó művészei, akik kiválót produkálnak, de ezek az illető nemzet kulturájának a részei és munkájuk eredményeit annak a nemzetnek javára könyvelik el, melyhez tartoznak. A Magyar-Mannheimer, Fényes Adolf, Perlmutter Izák, Róna József, Donáth, Gárdos művei magyar kultúrértékek. A zsidó művészek legnagyobb érdeme, hogy mindenuzt vezetői, úttörői voltak a modern irányoknak zenében, színművészetben, képzőművészetben, belekapcsolódtak a korok lelkébe, már pedig a modern irányok viszik előtte a kulturát.

— Valami személyit . . . családit? . . .

Nagyanjai részről Koppel Tévn

RITUALIS HÁZTARTÁSOKBAN

*A husvétii nagytakarításnál
és a husvétii ünnepek alatt,
nélkülözhetetlen*

A KOSER ÉS SEL-PESZACH

VIM

mindent tisztít!

KAPHATÓ: MINDEN FÜSZER ÉS FESTÉKÜZLETBEN
GYÁRTJA: A BPESTI ORTH. RABBISAG FELÜGYELETE ALATT

HUTTER ÉS LEVER RT. BUDAPEST

leszármazottja vagyok, aki József császár idejében Magyarország zsidóbírája volt. Ő viszont Jacobus Mendel leszármazottja volt. Jacobus Mendel is történelmi alak, Mátyás király alatt, mint Buda zsidó prefektusa résztvett abban a küldöttségben, mely Mátyást fogadta, amikor Beatricével bevonult Budára.

Gerő Ödön a budai hitközségnek a legutolsó időkig kultúrelőjárója volt. Mit mond tehát Buda kulturmunkájáról:

— A budai kultúrelőadásokat én kezdeményeztem. Ezek igen nagy eredménnyel folynak. De hiszen a kulturális ügyosztály munkájával Önök már foglalkoztak több ízben. Buda kulturmunkája közismert.

Ez megint az ő munkája. Erről megint nem akar beszélni. Kérdezzük meg hát, mi mondanivalója van az aktuális felekezeti kérdésekről Buda előjárójának, akinek olyan döntő szava van hitközségében.

— Megállapodtunk az elején, hogy napi kérdésekről, felekezeti politikáról nem beszélünk. Ez már oda tartozik.

Megkavarja és gyorsan kiissza az innámáig hideg feketét.

HALÁSZ SÁNDOR

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy a Síp-utcai agitációs iroda, amely három évvel ezelőtt a Goldberger-Stern párbaj megrovására alakult, s azóta önállóította, illetve állandósította magát, a hosszú gyakorlatban valósággal művésztől tökéletesített technikával és harc-készséggel vetette magát bele a budai chevrá vasárnapi választási küzdelembe. Hogy mi köze a Síp-utcának a budai chevrához? — kérdezhetnék a gyengébbek. Semmi, kérem, mindössze csak egy kis fúzióról van szó. Ez a briliáns agitációs iroda, amely már annyi külön alakulattal vajudott, a „Hitközségi Párt”, „Pesti Községkerületi Párt”, „Pest-Buda Egyesületi Párt”, „Gazda-ági Együttműködési Párt” után néhány héttel ezelőtt a budai chevrá tisztújító közgyűlése alkalmából szerencsésen megszülte „A Budai Chevrá Kadisát Szanáló Párt”-ot is s az újszülött a Síp-utcai Egykarakot karján bemutatkozott a budai hittestvéreknek. Vagyis szülők gyermeke lévén, a „Szanálási Párt” nem kívánt sem pénzt, sem időt, se leleményességet. Gyűlés, gyűlést követett, agitációs órjások járták be a budai részeket, az utolsó héten valóságos levél- és távirat-pergőtűzbe fogták a gyanútan budai testvéreket. „Melegen felhívom figyelmét a budai chevrá-választásra. Jó ügy érdekében nyomtatékosan kérem, szavazzon vasárnap már kora délelőtt Vörmező-út 16. számú választási helyiségben, csakis budai chevrá kadisát szanáló párt listájára.” — így felkendezett a legutolsó távirat, amely alatt felkálva szerepelt a pesti Síp-utca és a budai előjáróságból pár hónapja Coriolanusokként disszidáltak néhány előkelőségének neve. Terepszemlét is tartottak Budán, a választás reggelére tüntető felvonulást terveztek, egész Buda lészben égett a gyilkos roham rettenetes következményeinek elgondolására, a Síp-utca egész nap váltott autókön száguldoztatta hírhorozóit, s mire lesszál az est, a pesti szanáló vezeték is ott várták a szavazatokat összeszámláló bizottság helyiségének ajtajában a végső diadalt hozó híreket. S a választási helyiségből hírnök jött, s pihegve szólt: „258 szavazattal 320 ellen fényesen megbuktunk!...” És amit a Síp-utca 3 éven keresztül minden győzelme után gúnyos lenézéssel harsogott legyőzött ellenfeleinek fülébe: „Miért nem petícionálnak a sóhivatalkhoz?”, most ök mondják elszonytyolódottan: „Az erőszak győzött! Nem nyugszunk bele! Petícionálunk!...”

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy a petícióra talán több okuk lenne ezúttal a győzőknek, mint a legyőzötteknek. Olyan kortézia szüntérévé tették az utolsó hetekben a mások csendes Budát, amely valahogy nem egészen illik a chevrá politikán felülálló, nemes, jótékony céljaihoz és ahhoz a nyomott hangulathoz, amely a budai chevrát már évek óta tartja fogva, amióta éppen a szanáló párt budai vezérének landcsára, vagy legalábbis jóváhagyásával nyelbeütött és a konjunkturális viszonyok folytán balul sikerült telekvásárlás választása döntötte chevrájukat. Ilyenkor vállvetett egyetértéssel kellett volna segíteni a bajokon s egyhangú bizalommal tüntetni azok mellett, akik ebben a nehéz helyzetben vállalkoztak arra, hogy kivezetik a chevrát a rászakadt bajokból. Mi szükség volt itt a politikai kortézia nem is új, már szinte sablonossá vált fegyvereire: röpcédulákkal izgatni a chevrájukért aggódókat, ugyanolyan színű és nagyságú „hivatalos”-nak jelzett szavazólapokkal operálni, amelyek megtévesztésig hasonlítanak a chevrá vezetőségének hivatalos szavazólapjához? Mi indokolta azt a követelésüket, hogy tömeges felvonulást rendezhessenek a szavazóhelyiségbe, hogy „tömegükkel” befolyásolják a maguk feje után induló békés chevratagokat? Azt rebesgetik, hogy ennek a tüntető felvonulásnak letiltását panaszolják el a készülő petícióban, no meg azt, hogy az elnökség a szavazólapokat nem a pártirodának, hanem maguknak a szavazóknak kézbesítette ki. Ugyan, ugyan!... Igazán kár, hogy nem petícionálják meg a budai hitközségnek azt az eljárását, hogy az unifikációsok 24 tagját is felvette a győztes hivatalos listára, mellyel szemben a szanálók a chevráelnökön kívül hirmondót sem hagytak volna a budai hitközség és a chevrá jelenlegi vezetőségéből!... Ezt a stílust mintha ismernők már a pesti községkerület budai kongresszusi delegátusainak választásából. Nem hallottuk eddig, hogy valaki felháborodott volna emiatt a túlsó partról és a háttérben szentkedő ismert méreggyűrók receptje szerint házi megtorlást sürgetett volna...

3 SZÓ CSUPÁN
SIRKŐ LÖWY-NÉL BUDÁN
II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.
KÜLÖN NAGY LERAKAT
ALKALMI VÉTELEKBŐL
LEGOLCSÓBB ÁRON
II., ZÁRDA U. 3
Margit körút sarok.

Az osztálysorsjáték

jótekonny, új vérkeringéshez,
gazdasági fellendüléshez vezet.

Nem szabad csüggedni, hanem mindig remélni, minden alkalmat megragadni, hogy az életkedvet, önbizalmat, a reménységet erősítsük! Most ismét itt az alkalom! Április 13-án kezdődik az új osztálysorsjáték. Ezren és ezren lettek gazdagok egy sorsjegy által. Probálja meg! Közel 8 millió pengőt sorolnak majd ki ebben a sorsjátékban. Nyerni csak annak lehet, kinek sorsjegye van! Rendeléseket pontosan, gondosan és diszkréten teljesítenek az összes budapesti és vidéki főarúsítók. A sorsjegyek hivatalos ára osztályonként:

Egész	Fél	Negyed	Nyolcad
24	12	6	3
pengő	pengő	pengő	pengő

Mindenkinek és minden egyes sorsjegyenek egyenlő a nyeresési esélye!

A szerencse változó és for-gandó, de azt is keresni kell!

Majmuni Mózes

(1135—1204)

Nyolcszázadik születésnapja alkalmából

Irta: Dr. Farkas József rabbi

R. Móse ben Majmun. Ennek a négy szónak kezdőbetűiből keletkezett írói neve: Rambam. Az arabok Abu-Amram Muszáj ibn Abdullának nevezték. Kordovánban született, 1135. márc. 30-án, Pészách előestéjén. Mikor az Almohádok dinasztiája elfoglalta Kasztília fővárosát, 1148-ban, a tekintélyes család a vallásüldözés folytán kénytelen volt vándorbotot ragadni és Fez városába költöztek. Itt maradtak 1165-ig. A kényszervallás felvételének elkerülése céljából elhagyták a várost és végleg Fostáthban, Kairó óvárosában, telepedtek le. Itt eleinte ékszermeskedéssel foglalkoztak, amelyben Majmuni Mózes is részesedett.

Nemsokára az egyiptomi szultán udvarába került, mint orvos. Egyúttal az egyiptomi zsidóság rabbinikus tudásáról és általánosan elismert tekintélyéről fogva országos rabbivá választotta meg. Tisztségét magasztos hivatásnak tekintette és a rabbi-állásért tiszteletdíjat nem fogadott el. Magasabbrendű felektől: gondolkodás és etikai fel fogás jellemezte. Hatalmas, páratlan energiaforrás lakozott benne, ebből bámulusat munkabírást merített, mely még az emberfeletti lehetőségek határait is messze felülmúlta. Leveleiben, amelyet Sámuel ibn Tibbonhoz, filozófiai művének fordítójához intézett, leírja nagy orvosi és rabbinikus elfoglaltságát, úgy, hogy valóságos rejtély előtt állunk: mikor végezte irodalmi munkásságát? Ugyátszik, hogy éjjeleit nappalokká téve, fáradhatatlanul dolgozott nagyterjedelmű és összefoglaló művein.

Hogy mekkora hatást tett kortársaira és az egyetemes zsidóságnak mindenkori tudósaira, három tényvel fogom bizonyítani. Kodifikálta, hogy a szóbelitan tanításért tiszteletdíjat elfogadni nem szabad. „Boldogok azok, akik, valami más polgári foglalkozást űzve, meg tudnak élni és nincsenek ráutalva arra, hogy a Tórától ástót készítsenek és hogy kapáljanak vele.” És a zsidóság jeles tudósai, rabbijai és kodifikátorai egyértelműleg magukévá tették véleményét. A misna arab fordításával és magyarázatával valóságos iskolát csinált. Módszerét az összes kommentátorok mind a mai napig követték.

Minden egyes szavának súlya van az irodalomban. A Móre Nebukhim első kötetében iparkodik az emberi szólásokat, antropomorfiztikus és autropopatikuss kifejezéseket kiküszöbölni és élüket tompí-

tani. Ezért az allegóriához, a képletes írásmagyarázathoz fordult. Ezzel a racionalisztikus írásmagyarázati iskolát alapította meg. De legfontosabb az a tény, hogy éles elméjének és áldásos működésének köszönhetjük azt, hogy teljesen kizárja rendszeréből a kabbala és a miszticizmus tévtanait, amelyek az álmessiasok súlyos átkát hozták a zsidóságra. A messiási eszme megfogalmazásában különös súlyt helyeztett arra, hogy megdöntse a csodatevő messiás balhitét. Hová fejlődött volna a zsidóság gondolatvilága, ha Majmuni égi fátylaja nem világított volna előtte a középkor sötét éjszakáiban, ha a tanítómester lángszellemének tanításai gátat nem emeltek volna a kabbala tévtanai előtt és a belőle áradó babonának?! (lásd: Misne Tóra VI. kötet Hilkoth Melókhim utolsó fejezetét.) „A messiáskirály fel fog támadni, hogy állítsa helyre a Dávid királyi család régi dicsőségét és a Tóra törvényeinek uralmát. Azonban ne gondolj arra, hogy a Messiás csodákat fog művelni, vagy esetleg a természet törvényeit képes lesz megváltoztatni; erről szó sem lehet! Ime, R. Akiba, a misnairodalomnak legnagyobb tanítómestere „Barkochbanak” lelkes pártfogója, akinek hősi teljesítményéhez olyan nagy reményeket fűzött, hogy „Csillag fiának” nevezte el.

Miután a szabadságharc ügye megbukott és a vezér elesett, maga R. Akiba is elismerte, hogy tévedett. Bár Koziba tényleg a hazugság fia volt, nem a Messiás. Az akkori bölcsek és tudósok tehát nem kértek semmiféle csodajelt a felkelő vezértől, aki Messiáskirálynak tartotta magát. A Messiáskirálynak feladata abban fog állani, hogy nyerie meg az egész emberiséget az Isten szolgálatára. Nem azért vágyakoznak a zsidóság nagyjai a messiási idők után, hogy uralkodjanak és hatalmasodjanak a többi nemze-

tek felett, hanem hogy legyenek szabaddok, hogy senki ne zsarnokoskodjék fölöttük, hogy egész idejüket a Tóra tanulásának szentelhessek, hogy béke és jólét uralkodjék a világon, hogy egy jobb, szebb és boldogabb korszak virradjon a sokat szenvedett és nyomorgó emberiségre”.

Korának legnagyobb elméje volt, aki magabafoglalta az akkor ismeretes vallási és világi tudományoknak összes kincsét: nyelvészetet, matematikát, csillagászatot, természet- és orvostudományt, történetet és filozófiát. Harmóniába hozta és összeegyeztette a vallási eszméket az arisztoteleszi filozófia tanáival. A vallás és a tudomány közötti ellentétek megszüntetését és kiküszöbölését tűzte ki céljánul. Iparkodott ezt elérni anélkül, hogy Izrael népe egy jöttányit is veszítsen a hitéből és vallásos meggyőződéséből. Ellenkezőleg, azt akarta, hogy hitében megerősödjék kerüljön ki. Maga is erősítette, vallásos meggyőződését és szentéletű ember volt, aki minden tanítását a gyakorlatba vitte át. Nem mutatkozott nála ellentét elmélet és gyakorlat, tanítás s élet, szó és tett között. Tudományos műveiben felölelte az egész vallásos irodalmat, az írott és szóbeli tant, a talmudtól a vallásfilozófiáig, a misnamagyarázattól a halakha összefoglalásáig, azaz a Misnetóráig. Legelső ifjúkori műve a misna arab fordítása és magyarázata melyet kedves tanítványa, József ibn Aknin felszólítására készített. Ez a többi kommentárok közül céltudatosága által, emelkedik ki. Rendszerbe foglalja a misna halakháit. Ki akarja venni a szaktudósok kezéből, hogy közkincsévé tegye a népnek. Különös súlyt helyez az etika és dogmatika kiépítésére és filozófiai rendszert alakít a halakha tömkelegéből. Már 23 éves korában 13 hitágazatban foglalja össze az egész zsidó vallás dogmatikáját. A hitelvek közül 5 vonatkozik az istenszémre, kettő a próféták tanításaira, kettő a Tórának Istentől való eredetére és kinyilatkoztatására: Isten ismeri az ember minden gondolatát és cselekedeteit; Isten büntet és jutalmaz; a messiási eszme a halottak feltámadása. Hogy mennyire áttant az általa megállapított 13 hitágazat

A sirok ápolása

úgy a régi kerepesi-úti mint az új központi izraelita temetőben **április hó közepén** veszi kezdetét. Befizetések a **Pesti Chevra Kadisa** székházában, Erzsébet-körút 26, **már most** eszközölhetők, esetleg ugyanoda postán is beküldhetők.

a zsidó nép tudatába, bizonyítja az a körülmény, hogy a jámbor hívő a minden-napi reggeli istentisztelet után elmondja és ismétli s hogy a népszerű hagyomány-szentelte imakönyv anyagába jutott be.

Második műve gondolati és anyagi tartalom tekintetében magasabb fokozatot jelent. Nem talmudi magyarázat akar lenni, hanem rendszerbe foglalja a talmudot, magasabb értelmet ad neki, úgy hogy mesteri keze alól újszólván egész új talmud került ki. A műnek a neve: MISNE TORA, vagy JADHAHAZAKA. Az egyik elnevezéssel azt akarta elérni, hogy műve épp olyan tekintéllyel legyen felruházva a zsidó közvélemény előtt, mint Mózes törvénye. A második elnevezéssel megörökítette, mint vallástörténetünk második Mózesé, a maga nevét. Egyúttal célzott arra, hogy műve 14 könyvből áll. A **14** szónak megfelelő számértéke 14. feldolgozta benne mindazt, amit SZADJA GAON óta (946-tól 996-ig) a talmudról gondoltak, amit a talmudba a maga koráig belemagyaráztak, a zseniális rendezőnek erős kezével. Finoman csiszolva, formálva és alakítva a halakhanák egész anyagát kezdetétől végig. Kezdeté: „Minden bölcsesség és tudás feladata az, hogy felismerjük Isten végtelen és mindenható lényét, aki a mindenséget a semmiből létrehozta”. A vége pedig: „Egykoron megtele a föld Isteni szeretettel, miként a víz hullámai borítják a tengert”. A kezdeté és vége között következik pontos megállapítása az isteni fogalomnak. Egy iskolázott, képzett racionalista gondolkodónak véleménye az Istenismeretről és kinyilatkoztatásról, etikáról és messiási eszméről, vallási tilalmakról és parancsokról. Csodálatosképpen Majmuni még azokat a halakhanákat is összegyűjtötte a misnetórában, amelyek a jeruzsálemi szentélynek régi áldozatkultuszára vonatkoznak és azokat a törvényeket is, amelyek kizárólag a Szentföldre vannak kötve. Ennek a magyarázata a messiási eszmének általa elfogadott nemzeti irányában keresendő és található! Szilárdan és rendületlenül hitt a zsidó nemzeti állam feltámadásában és régi diadalmának helyreállításában. Minden vitaközzést és kazuisztikát a tradíciók kívül helyez. A vitán kívüli Halakhat pedig örökérvényre emeli és így módon kovácsolja össze a tradíció egységét.

Hatása kétféleképpen mutatható ki. Szabaddá tette a halakha folyamatát, másrészt lezárta a tradíció folytonosságának határát. Művének jellege tehát törvénygyűjtemény, kódex. Az ő idejéig a Talmud végtelen tenger, mely az erőshítt ember elképzelésének lehetőségeit felöleli magába. Majmuni kivonatolt Talmudja olyan szűk és olyan tágt, ameddig az emberi tudás képességeinek határa

terjed. Életének harmadik, befejező munkája a *Móre Nebukhim*, a filozófiai munka, amelyben összhangba igyekszik hozni a vallás tanításait a filozófiai felfogással. Tévelygők útmutatójának nevezi, abból a felfogásból indulván ki, ha a vallás Isten igazi felismeréséhez vezet, akkor kell, hogy a józan ész követelményeinek megfeleljen. Mert nemcsak a vallás, hanem a józan ész is forrása a kinyilatkoztatásnak. Az egyik a bibliában nyilatkozik meg a másik Arisztotelesz filozófiájában található. Mindkettő kibékítésére megalkotja metafizikáját, Arisztotelesztől eltérően és mégis rendszerére támaszkodva, a semmiből való teremtés hitében és azzal a szilárd meggyőződéssel, hogy a nagy mindenség nem más, mint az isteni eszmék megvalósítása. Minden kezdet Isten-től indul. Közte és az anyagi világ között állanak, mint az isteni eszmék kiáradó elemei, a test nélküli, felsőbb lényű szellemek. Ezek képezik azt a hidat, amely összeköti a materiát, a földi anyagot az éggel, az örökkévalósággal. Így egyesül minden természeti lényben mindkettő: az anyag és a forma, az emberben is, még pedig a test és a lélek, a mulandó és a végtelen. Minthogy az ember mindkettőnek az összetétele, ezért módjában áll a tökéletesség legmagasabb fokára emelkedni! Az ember teste kémikák és eleme nyészik vele együtt. Mert a test az emberi lénynek szerves alkotórésze, de a lelke halhatatlan, mert az isteni észnek kiáradó szelleme. Az első kötet írásmagyarázattal foglalkozik, azzal, hogy miképp lehet a Tórában található emberi szólásokat, antropomorfiisztikus s -patikus kifejezéseket eltüntetni és élüket tompítani. Ezért az allegorikus értelmezéshez fordul. Második kötetében fejtegeti Arisztotelesz tanait és igyekszik azokat, ahol megvan a lehetőség, a zsidó vallás eszméivel összeegyeztetni. Aztán felépíti Arisztotelesztől eltérően metafizikáját, a világnépnek problémáját, amelyet a zsidó vallás hagyományai alapján megoldani iparkodik. Harmadik köteté mind a mai napig aktuálisnak mondható, mert racionalisztikus módon magyarázza szertartásaink jelentőségét, melyek mind a mai napig nem veszítették el jelentőségüket. A „*MORE NEBUKCHIM*” leghíresebb fordítását francia nyelven, Munk Salamon készítette. Címe: *Les guides des Egarées*. Kiváltságos tudományos jegyzetei értékesek. Az arisztoteleszi filozófiának kútforrása. Említésre méltó még dr. Klein Mór magyar fordítása és dr. Hevesi Simontól egész filozófiai rendszerének zseniális összefoglalása.

Majmuni művei rendkívül nagy hatást gyakoroltak a zsidóság szellemi fejlődésére. Egyesek lelkes rajongással, mások pedig fanatikus gyűlölettel fogadták. Tü-

zes üszköt, csóvát dobtak a zsidó szellemi életbe és valóságos kultúrharc indult meg azok nyomában, amely azzal végződik, hogy eltiltották az ifjúságot 25 éves korig a filozófiától. Megható az a szeretet, amellyel az egyiptomi és keleti zsidóság ragaszkodig tanító-mesteréhez. Ezt tapasztaltam Kairóban, 1928-ban, mikor ott töltöttem tíz napot. Minden vallási tekintetben a legnagyobb tekintély Majmuni. Az ottani rabbikollégium az ő véleménye szerint dönt mind a mai napig. Az ő szelleme tovább él köztünk! Halála után igazolást nyert a szállóige: „Mózes-től Mózesig nem támad többé olyan tanító-mester, mint Maimonides!” Törvényhozó tanító, kodifikátor egy személyben, mint elődje: I. Mózes. A Misne Tórában megmutatta kodifikátori tudását és kivételes tehetségét. Mint tanító sem maradt mögötte az első lánglelkű tanító-mesterek, Mózesnek. Az egész egyiptomi és keleti zsidóság egyértelműleg elismerte szellemi vezérének mint nagy elődjét, ki szintén Egyiptomból indult ki yezéri küldetésére.

Prófétának azonban nem adta ki magát és megelégedett az egyszerű „rabbi” címmel, mint többi kortársai, a zsidóság jeles tudósai. A nép azonban úgy hitt benne, mint profétában. E tekintetben is híven ragaszkodott a talmudi hagyományhoz, mely azt tantja, hogy a jeruzsálemi szentély pusztulásával lejárt a proféták kora és kezdetét vette a rabbikorszakalkotó működése. Idősebb kortársával, Szaadja Gaonnal (896–946.) elintéztben, azt hirdette, hogy a karaitákkal egyetértésben és békében kell élnünk, ha megértéssel közelednek és békejobbot nyújtanak nekünk. Ehhez a vershez (pb. 4. 24.) azt a magyarázatot fűzi: „Békés és barátságos magatartást tanusítsunk a karaitákkal szemben és ne szolgáltatunk nekik okot arra, hogy rosszat beszélhesenek rólunk, a rabbinitákról. Kairóban még haló porában is úgy imádják, mint a szentet. Majmuni-múzeum nem létezik ugyan, de van emléktemplom és Majmuni-ház, melyek az ő nevét viselik, ahol megvan örökítve halálának éve, napja és temetési szertartásának rendje és lefolyása. Jákob ósatjának gyászmenete és szomorú kísérete mintájára. (M. I. k. 50 f.) Tiberiás városában helyezték örök nyugalomra.

Megható jelenetnek volt szemtanuja palesztinai zarándok-utamon. A tanító-mester sírjánál éppen ott találtam egy elkeseredett lelkű anyát, aki átölve tartotta a sírkövet, könnypaták csurgott szeméből és buzdogn imádkozott beteg gyermeke életéért. Legott meggyőződétem, hogy: „**A Mester nem halt meg, hanem tovább él a nép szívében és lelkében!**”

HIREK

ONAPTÁRO

Április 6, szombat — Niszan 3 (hetiszakasz: Tazriá, háftóra: Vöis bó, Királyok II. könyve 4 f. 42—5 f. 19, szombat kimen: 7.04). — április 7, vasárnap — Niszan 4, — április 8, hétfő — Niszan 5 (Tökufo), — április 9, kedd — Niszan 6, — ápr. 10 szerda — Niszan 7, — április 11, csütörtök — Niszan 8, — április 12, péntek — Niszan 9 (szombat bejöv: 6.29).

— Olvasóinkat tisztelettel kérjük, hogy az esedékes előfizetési díjakat szíveskedjenek mielőbb lapunk kiadóhivatalához (Budapest, VIII., Mátyás tér 17.) eljuttatni.

— Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat **Majmuni-ünnepé.** Április 14-én, vasárnap d. e. 11 órakor tartja az IMIT a Pesti Izr. Hitközség dísztermében (VII., Sip-utca 12. II. em.) Majmuni-ünnepét. Majmuni Mózes, az egyetemes művelődés szempontjából is nagyjelentőségű kiváló filozófus és teológus születésének 800. fordulója alkalmából. A nagyszabásúnak ígérkező ünnep elnöki megnyitóját Wertheimer Adolf, az IMIT elnöke mondja. Dr. Hevesi Simon, a Pesti Izr. Hitközség vezető főrabijja Majmuni munkáinak magyar interpretációját Majmuniról a bölcsészről, Dr. Guttmann Mihály, a Rabbiképző tudós igazgatója pedig Majmuniról, a kodifikátorról tart előadást. Az ünnepély íránt élénk érdeklődés mutatkozik.

— **Vázsonyi János 1500 ingyen ebédet osztott.** A március 22-ről, 23-ra virradó éjjel, nagyapjának Vázsonyi Vilmosnak születésnapján született meg Vázsonyi János dr. és feleségének kisfia: Vázsonyi Vilmos Tamás. Születése feletti örömlükben szülei a kerületi előjáróságok útján 1000, a Pesti Izr. Hitközség útján 500 ingyenes ebédet osztottak ki a fővárosi ingeségei között, mivel az e héten tartandó paszta rituáléját a legszűkebb családi körben tartják meg, mely után az újszülött felejthetetlen nagyapjának héber nevével: Rafaelt kapja.

— Az unifikációs szanalási párt súlyos veresége a budai szentegyleti választáson. A „Magyar Híradó” jelenti: A budai Izr. Szentegylet vasárnapra tüzte ki a

képviselőtestületi választásokat. Fuchs Ignác dr. elnöklete alatt reggel 9 órakor indult meg a szavazás, amely este 6 óráig tartott. Az unifikációs szanalási párt, mely céljával azt tüzte ki, hogy a budai izr. hitközséget fuzionáltatja a pestivel, óriási erőfeszítéseket tett, hogy már a szentegyleti választások alkalmával saját jelöltjeit ültesse be a képviselőtestületbe. Este 6 óráig 583 szavazatot adtak le, amelyből 5 érvénytelen volt: 320-an a hivatalos listára szavaztak, míg az unifikációs pártra csak 258 szavazatot esett. Tehát a hivatalos lista győzött nagy fölényen. Az elnökválasztást ápr. 14-én ejtik meg.

— A budai Goldberger Gyuláné által alapított és a VII. ker. Izr. Nőegylet védnöksége alatt működő „Emanah” (A Hit) Leánytanonckör. A jótékonyágukról közismert előkelőségek nagy érdeklődése mellett március 31-én tartotta meg a Bethlen téri iskola dísztermében nagyon sikerült purimi ünnepélyét. A megjelent érdeklődő közönség nagy rokonszenvvel fogadta a dolgozó leánykák elismerésre méltó teljesítményét és meleg ragaszkodással ünnepelte Nagyasszonyát, az „Emanah” megalapítóját budai Goldberger Gyulánét. Az előadást a Leánykör önzetlen, emberszerető, önfeláldozó tanerői nagy hozzáértéssel szervezték meg. — Magas szírnalású, költői beszéddel nyitotta meg a műsort Wirth Ferenc rabbijelölt, aki értékes szavakkal ismertette a tanoncleányok szociális helyzetét. Dr. Ligeti Arminné az énekszámokat, dr. Gönczi Magda irodalom tanárnő a szavalatokat és zindarabokat. Pollák Jakabné a német verseket tanította be. A szép ünnepély célja a tanoncleánykák nyaraltatási akciójának propagálása volt.

— A Gyöngyösi Status Quo Izr. Hitközség márc. 10-én vasárnap d. e. fél 11 órai kezdettel kultúrházában „Bialik”-emlékünnepélyt rendezett, mely alkalommal Dr. Jakab Jenő rabbi hatalmas beszédben méltatta a nagy zsidó költőt. Megrendítő vonásokban esetele azon világhírű költeményeit, amelyek a zsidóság tragédiájáról szólnak. A nagy számban megjelent hallgatóság feszült figyelemmel hallgatta az emlékbeszédet, mely után a fiatal rabbit lelkes óvációban részesítette. A madárhoz című költeményét — Patai József fordításában — Braun György. Az öldöklékes városában című költeményt Kohn József szavalta el nagy sikerrel. A szép műsornak igen kiemelkedő része volt Bialik „A talmudista”-jának előadása, melyet Csillag Lipót a kiváló zeneszerző dolgozott fel melodrámvá. A jeles tehetséggel és igazi belső zsidó érzéssel átítatott zenei akkordokból ritka szépséggel domborodik ki a jesiva növendéknek minden öröme és keserve. Csillag Lipót a

lelkét vitte bele e költeménybe. A hol siró, hol meg felbúgó hangok azért zuhanak annyira a hallgató lélekre. Fenyő Ferenc adta elő a verset, Rusz Arturné kitűnő zongora kíséretével megérdemelt óriási sikerrel.

— A kolozsvári orth. chevra kadisa, amely ezévben ünnepli 100 éves fennállását, a napokban tartotta rendes közgyűlését. A közgyűlés hálalasan vette tudomásul a vezetőség által elért eredményeket és László Gyula elnöknek, Rimóczi Jakab vezetőség tagnak és Mózes Elek titkárnak köszönetet szavazott.

— **Tórárt íraték Edelstein Bertalan emlékére.** A síron túl is virrasztó kegyelet felemelő példáját adta Breszlauer László igazgató és neje szül. Ligeti Rózsi tanítónő, amidőn Istenben bódgolt dr. Edelstein Bertalan főrabbi emlékének méltó megörökítésére az újlaki zsinagóga részére Tórárt íratk. A Tórárt ápr. 14-én, vasárnap fél 1 órakor a budai hitközség újlaki zsinagógájában (II., Zsigmond utca 49.) avatják fel ünnepélyesen. Az avatási ősi hagyomány szerint a betűírás befejezése előzi meg, amely ápr. 14-én d. e. 11 órakor kezdődik az újlaki templom tanácstermében.

— **Az ungvári hitközségből.** Ungváron a hitközség és a tagok között éles ellentétek vannak. A tagok túlnyomó része távol tartja magát a hitközség közgyűléstől. Most tisztújító választást tartottak és a több ezer szavazótág közül a nagyarányú korteskedés ellenére is mindössze 251 tagot tudtak rávenni, hogy szavazzanak. Elnök László Gyula lett.

— **A varsói hegedűverseny kilenc győtese közül hat zsidó.** Varsóban most folyt le a nemzetközi hegedűverseny. Az első díjat a francia zsidó 15 éves Ginette Neveu, a másodikat David Ošťrejch (Szovjetországról), a harmadikat Henry Temjonka (Anglia), a negyediket Gustav Goldstein (Szovjetországról), az ötödiket L. Spiller (Jugoszlávia), a hetedik díjat a 11 éves Ida Hendl nyerte.

— **Kántorpróba Budán.** A budai izr. hitközség be akarja tölteni a főtemplomi másodkántori állást. Április 5-én, pénteken este és ápr. 6-án, szombaton délelőtt Hofstädter Ármín mosoni, ápr. 12-én, pénteken este és ápr. 13-án szombaton délelőtt Thau Lipót kenderesi kántor mutatják be kántori képességeiket a budai Öntőház-utcai főtemplomban.

Tavaszi vásárlásainkat olcsón eszközölhetjük
KLEIN ANTAL
divat-nagyáruházában
 Király-u. 49. (Teréz templomnál)

Már **2²⁰** pengőtől kezdve
 $\frac{1}{4}$ kg pörköltkávé
Keszler kávé szaküzletbe
 VI., Gr. Zichy Jenő-utca 15. sz.
 Telefon: 22-2-08.

Megjelent az „Enciklopédie yiddish generale“ első kötete

A párisi Fondation Dubnow kiadásában most jelent meg az „Enciklopédie yiddish generale“ első kötete. Ez az enciklopédia, mint a neve is mutatja, általános jellegű, felöleli az emberi tudás minden területét a zsidóság kérdéseit, mint olyanok, csak egy részét foglalják el, akár az angolban, az angol, a franciában a francia és a németben a német jellegű kérdések. A munka 15 kötetben fog megjelenni és 60.000 szót fog tartalmazni. A műnek nagyságára és jelentőségére jellemző, ha megemlíthetjük összehasonlítás céljából, hogy a „Larousse“ hat nagy kötetében 220.000 szót és 135.000.000 betűt, a „Mayer Lexikon“ 12 köteté pedig 160.000 szót és 72.000.000 betűt tartalmaz, a nagy szovjet-enciklopédia, mely még nem készült el, 75, az olasz, amelyet 1937-ben fognak befejezni, pedig 36 kötetet fog tartalmazni.

— A sírok ápolása úgy a régi Kerepesi uti, mint az új központi izr. temetőben április hó közepén veszi kezdetét. Befizetések a Pesti Chevra Kadisa székházában (VII., Erzsébet krt. 26.) már most eszközölhetők, esetleg ugyanoda postán is beküldhetők.

— Ne legyen ideges és türelmetlen, hanem bízzék a jövőben! Örkdjön mindenki saját érdekei fölött és rendezkedjék be a mai helyzethez mérten, akkor megszűnik a lelkiagyensúlya és bizonyára nagy súlyt fog helyezni arra, hogy állandó **reménysége** is legyen egy szebb, boldogabb jövő iránt. Ehhez nagy mértékben hozzájárul, ha részt vesz az osztálysorsjátékon. Ott nyerhet tekintélyes összegeket: 30, 40, 50, 100, 200, 300 ezer pengőt is egész kis befektetéssel. Április 13-án kezdődik az új sorsjáték, tehát **szerezse fel!**

— Nincsenek már zsidók a német főiskolákon. A főiskolákról kiadott német statisztika szerint 1932-ben a német főiskolákon 3950 nemárja tanult. 1933. nyarán még 1900, 1933–34. téli szemeszterében már csak 590 volt a számuk. Egyes fakultásokról már teljesen eltűntek volt. Jelenleg már csak 13-an tanulhatnak.

— A VAC ideig disztornálja a Városi színházban most vasárnap, március 31-én délelőtt fényes sikerrel, teit ház tapsai között folyt le. A Szőllőssy Ferenc karnagy vezetése alatti rendőrségi zenekar a Himnuszt játszotta mialatt a színpadon a VAC színes képből csoportosított férfi, női, gyermek és ifjúsági tornászainak serege állt kört. Az elnök megnyitó beszéde után sorban gyönyörködtették a nézőket a különböző tornászcsoporthok, és a nézők nem győztek betelni a szép mutatvá-

nyok nagyszerű sportteljesítményeinek és a nyújtott látványosságoknak szemléletében. Nagy hatást váltottak ki a léányok magyar táncai, talajgyakorlati és ritmikus mozgásmutatványai, a színszerű, hatásos buzogánygyakorlatok, a VAC válogatott sztornászainak produkciói, a legnagyobb precizitással véghezvitt szabadgyakorlatok, élénk derűtséget keltek a kisgyerekek-VAC-tornászok számai, valamint a humoros akrobata csoport jelenetei. A nagyszerűen sikerült disztorna előkészítését és vezetését Dückstein Zoltán sportigazgató és munkatársai: Bokorné Zádor Jolán, Burgerné Schneller Rózsi, Bródy Kató, Dückstein Zoltánné és Perényi Tivadar testnev. ellenőr végezték.

— A zászólódís is tilos. Németországban most ünnepelték a világháború hőseinek emléknapját. A zsidóknak megtiltották, hogy zászólódíszat tegyenek házaikra. Ilyen tilalom a berlini hitközséghez is érkezett.

Nyolc új rabbi

A szokott bensőséges hangulatú ünnepély keretében indította útjára az Országos Rabbiképző Intézet hétfőn azokat a fiatal papokat, akik tanulmányaik sikeres befejezése után elindulnak hirdetni a Tant elindulnak ápolni, támogatni a lelkeket, tudást adni ott, ahol kevés a tudás és erőt adni ott, ahol kevés az erő.

Roskadásig töltötte meg a Rabbiszeminárium dísztermét az avatás előkelő közönsége, melynek sorában ott láttuk

többek között a kultuszminisztérium képviselőitében Prodán János miniszteri tanácsost, a szeminárium vezérlőbizottság tagjainak sorából: Wertheimer Adolfot, a Chevra részéről Krámer Miksa kormányfőtanácsos, elnököt, az Orsz. Izr. Irodából Bakonyi László dr. főtitkárt, az Orsz. Izr. Tanítóképző vezetőségéből dr. Szemere Samu igazgatót és a rabbikar igen sok tagját.

A Magyar Hiszekegy elnéklése után Ábrahámsóhn Manó művészi éneke következett, majd dr. Büchler Sándor egyetemi magtanár, keszthelyi főrabbi, a vizsgálóbizottság elnöke vázolta a felavatandók előtt a hivatást, mely reájuk vár és melynek betöltése ma fokozott feladatokat ró mindazokra, akik a lelkek vezetésére vállalkoznak. A végzett növendékek nevében dr. Salgó László válszolt a beszédre, majd dr. Guttmann Mihály rektor felavatta az új papokat. A Hymnus hangjaival ért végett az ünnepély.

Különös érdekessége e mostani rabbi-avatásnak, hogy a felavatottak sorában ott van dr. Kohn Zoltán az izr. fiúgimnázium kitünő fiatal tanára, aki tanári oklevele mellé most a rabbioklevelet is megszerezte és akitől igen sokat vár a zsidó hitélet. Dr. Weinberger Mózes az új kolozsvári főrabbi. Dr. Fábiano Tibor Fábiano Ferenc debreceni statusquo hitközségi főtitkárnak, Dr. Salgó László, Salgó Józsefnek, a Pesti Chevra Kadisa temető-fogondnokának fia. A további négy felavatott rabbi: Dr. László István. Dr. Rosenblum Manó, Dr. Wachs Aladár és Dr. Wassermann Jenő.

SEL PESZACH CUKOR

az orthodox hechserre reflektáló
hithű hazai zsidóság részére
ez évben is

Központi Irodánk irányítása mellett
készült. Ezt a felragasztott
1935. évi dátummal
jelzett vignettkék tanusítják.

A cukor gyártása ez évben is a **Selypi Cukorgyár R.-T.-nél** (Budapest, V., Zrínyi-utca 14.) történt, Silberstein Dávid váci főrabbi vallási főfelügyelete alatt.

Központi Bizottságunk Rabbikollégiumának vallási döntése szerint: az orthodox hívek csak olyan kereskedőknél szerezhetik be SEL PESZACH CUKOR szükségletüket, akik üzletükben kizárólag ezen központi felügyelet alatt készült cukrot árusítanak, nehogy az esetleges elcserélésből vagy összekeveredésből vallási tilalomszegések keletkezessenek.

Budapest, 1935. évi március havában.
A magyarországi autonóm orthodox
izraelita hitfelekezet
KÖZPONTI IRODÁJA
(Budapest, VI., Eötvös-utca 19. szám.)

A kabbala lényege és története

Irta: Dr. Silberfeld Jakab békéscsabai főrabbi

II.

Bizonyára a titkos tudományra céloz a Talmudnak ezen közlése is: Arbób nichneszu lepardész: Ben Azaj, Ben Zóma, Ve-Achér verabbi Akiba. Négyen mentek be a kertbe. Az első odatekintett és meghalt, a másodiknak az elméje háborodott meg. Achér (vagyis Elisa b. Abuja) letarolta ez isteni növényeket. Csak R. Akiba ment be békével és jött ki békével. A kert az értelmünk határait túllépő titokzatos érdekbe való behatolást jelent, mely az egyiknek az életébe kerül, a másik elvesztés az eszét, a harmadikat atheistává teszi. Csak a harmónikus lélek kerül ki sértetlenül belőle. De hogy mi volt a földöntúli töprengés tárgya, a titkos mély és végtelen, a csodálatos és a misztikus kérdés, arról hallgat a Talmud.

Az esszéusokról Iosefus írja, hogy a Misteriumot mily gondosan megőrizték és a titkos iratokat, amelyeket ők ősrégieknek ismertek el.

A gnosztikusok is a titkos tudományokkal foglalkoztak. A nevük: a megismeréssel foglalkozók. De hogy mit kellett megismerniök, arról nem szól a krónika. Mindenesetre valami a közönséges ész határait túlhaladó, csak kevesek által felfogható titokzatos metafizikai kérdések ismerete varázsolta őket e megjelölés hordozóivá. Egyébként a filozófiának egyes megállapításait csak egy lépés választja el a kabbalától, úgy, hogy pl. egy későbbi férfiúról, Ibn Latifról azt mondják, hogy egyik lábával a filozófia, a másikkal pedig a Kabbala talaján állott.

Igy hát a Talmud kabbala-anyaga nem nyg, de igen becses és mondhatni alapvető munkát, mert hiszen a Talmud lezárása után kb. 500-ban, a gáohi korszak kabbalisztikus kérdései, valamint mondhatnók, az egész misztika lényegében Isten és a világ, tehát a trónszekér és a teremtés műve körül forgott. És valóban az összes kabbalisták eleinte a „Széfer Jecira” a teremtés könyve tanulmányozása és kommentálása útján próbálták ki talentumukat. Ez a munka a 7. és a 9. század között keletkezett és amint megjegyzi róla, pytagorizál, vagyis Pythagoras nyomdokain halad. Mindenesetre dióhéjban megvannak már benne a kabbalát foglalkoztató kérdések és ámbár misna alakjában van megírva, mégis arra van hivatva, mint a későbbi kabbala művei, amelyek legtöbbszörének szerzője a Misna és a Gomára fölsőleges, sőt káros voltát hirdetik, ámbár mondhatni, hogy mindnyájan előbb a Talmud emlőin nevelkedtek föl, tehát igazolódik Jesajás próféta tragikus feljajdulása: „Bónim gidati

veraumanti, vohém poséu bi.” Gyermekket neveltem fel és magasztottam föl, de ők elpártoltak tőlem.

A kabbalát illetőleg valóban a filozófia és a talmudizmus közötti harcban egy harmadiknak a győzelme nyilvánul meg. De mégis egyik issé szigorú kritikát mond róla Kecskeméti Lipót kitűnő művében: Egy zsidó vallás van-e, több-e. Itt azt mondja róla: „Hogy meg tudta hódítani a Talmudizmust! Valahogyan ma is igézetében tartja, pedig messze esik tőle, messzebb, mint a legradikálisabb tudományos teológia. Valami hybrid alakulat. Formájában filozófia, alakjában meg az abszolút tudománytalanság. A zsidó Arisztotelizmus ellen kitámadó zsidó platonizmusnak mondhatnók, ha költőisége nem torzulna bele irtózatos babonába.” Csodálatos, hogy a kitűnő főrabbi nem talál enyhítő körülményt a kabbala tuda-

mányára, amikor el kell ismerni, hogy azt mindenkor a zsidónak a miszticizmus iránti haálámán kívül a korszak szomorú hangulata szülte. Ha a narkótikumok ártanak a szervezetnek, akkor nemcsak az orvosságot, hanem a betegséget is meg kellene szüntetni.

Mindenesetre a Széfer Jecira a gnózi-szal szemben, mely az új kereszténység által is nagyban műveltetett és a zsidóságnak idegen motívumokat hozott létre a gondolkodás mezején, mint üdítő ellen-szer hatott. Mert ez a könyv tanította egy egyetlen Istennek a létezését olyan dolgok által, amelyekben egyrészt többféle-ség és sokaság, másrészt egység és harmónia uralkodik, ez a megegyezés csak attól az Egytől származhatik, aki őket készítette. „Mindenki igyekezett azután kommentálni a Széfer Jecirát, aki a val-lásfilozófia, vagy a kabbala mezején szántani akart. A könyvet R. Akibának, sőt Ábrahámnak tulajdonították és így a spekulatív kabbalának alapját képezte.

Nussbaum megint jóban lesz az Úristennel

Irta: Rosenáhné, Belir Blanka

Nussbaum Izidor készülődött az ünnepre. A Ros Hasónóval az ember más-ként van, mint a többi ünneppel. Azokat könnyű, vidám szívvel várja, hogy kipihenje a hétköznapi szürke örömtelenségét és hozzájusson nyenc falatjaihoz, melyeknek az ünnep ad külön jelentőséget.

Ám zsidó újév és hosszúnapi körül vegyes érzelmek töltik a hívők szívét. Egyfelől az öröm, hogy felszabadulnak vétkeik alól, úgyszólván újjászületnek, másrészt a félelmes szorongás: mi határozott róluk az égi pecsétes főkönyvben.

Az örökké tréfás Nussbaum a belső láztól valósággal didergett, mikor a hűvös, iharatos reggeleken kezeit egymáshoz dörzsölve ment a szlicnosz imára. Haragosaival, ha ugyan voltak, jóelőre ki-

békült és minden vallási szabványt jó-eleve betartott. Mert ott, ahol számon kérik cselekedeteinket, bizonyára elkönyvelik azt, hogy a Nussbaum Izidor, ha gyarló ember is, de magába szállt és idejekorán rendbeszedte szénáját, hogy gáncs ne érhesse. Talán azt is javára írják, hogy embertársait tréfáival megnévetetti. A jökedve röpké perceiben menekülni kénytelen a gond és a lélek pillanatokra felüdülni. Nussbaum határozottan számtott ebbeli érdemeire.

Ros Hasónó első délelőtti buzdó imádsággal telt el és a kitűnő ebéd után Nussbaum teleszórta zsebet a maradék kalácsmorzsákkal és a többiekhez csatlakozva, a Dunához sétált, hogy előírás szerint, zsebeiből a morzsákat a vízbe-szórva, mondja: Amilyen nyomtalanul tűnnek el ezek a vízben, úgy tűnjön el

Husvétra

minden zsidó háziasszony kávéhoz kávéhoz csakis

של מַנָּה MANNA

cikóriát használjon, amely két o r t h. rabbiság hechser-jéve van ellátva. Gyártja:

Fodor Jakab és Társa
BUDAPEST X., MAGLÓDI ÚT 17. SZÁM.

Kapható minden fűszerüzletben!

Kisázsiai naplótöredék

Irta: Kunos Ignác dr. egyetemi tanár

Az 1890-ik év tavasza ott virított rám a távoli Izmidben a térs Kisázsia egyik virágzó városkájában. Az épülés alatt álló vasúti vonalak innen indultak világgá; nép- és nyelvutató utamat is innen-e színtörök helységből akartam megindítani.

Sztambulból már vasúton juthattam el ideig, a jó öreg Oszmán pasának az eltörökösödött magyar emigránsnak baráti társaságában. Ejub pasa volt az izmid kerület nagyhatalmu válija, akinek írásbeli engedélye nélkül senki fia sem indulhatott útnak, befelé Kisázsia. A környék cserkeszei egyre inkább veszelítették a vasúti munkálatok rendjét, még inkább a vállalkozók személy- és vagyon-biztonságát és a váli, akit Oszmán pasa társaságában kerestem fel, mindenképen azon fáradozott, hogy kedvemet vegye és hogy a tervbe vett utamtól visszertentsen.

Már-már azon volt, hogy megtagadja kérelmemet és hogy visszazármatat Sztambulba, a szultáni hatalom védelmére alá, amikor egy előkelő formájú frenk embert, vagyis egy európai jelentenek be nála. A kettenyilt ajtón egy nyurga nőtt, germán képi tudós nyitott be az arany cirrálás fogadó terembe, kíséretében egy formaruhás török ifju Ékes nyelven adják elő ábbéli kérelmüket, hogy tanulmány céljából Kisázsia akarnak utazni ok is. Forchheimer volt a hosszúra nőtt német tuócsnak a neve; a török kormány megbízásából már egy éve tanárokodik a sztambuli mérnöki főiskolán és azt a megbízást kapta, hogy az épülőben levő izmid-angorai vonalat, műszaki és helyrajzi szempontból megismerje. Kísérője Huluszi efendi volt, intézetbeli tanárségéje és a tanári előadásainak török nyelvi átolmácsolója. Megértő tekintetet vetett ránk a váli, legott összeismertett bennünket és ültö helyünkben mindjárt el is határozottuk mert már a váli sem ellenzte töb, hogy együttesen indulunk útnak. Háromnak könnyebb lesz, mint egynek — gondolta magában, Allah és egy zablice (lovasscendör) oltalmába ajánlott bennünket és egy hivatalos írást is átnyújtván, elbúcsúzkodott tőlünk, figyelmünkbe ajánlván a cserkeszekben rejló veszedelmeket. Egy tatár szekeressel is egyezsre léptünk, szük és kényelmetlen belséjében úgy, ahogy elhelyezkedtünk és késedelem nélkül lendültünk neki a cöcögös útnak.

Még jóformán egy órányi időt se haladtunk előre, amikor a vasúti vonal irá, ugyan, a már kiépített sánpáron egy

tresszin robot el mellettünk, rajta egy európai külsejű úriember, mellette két markos török legény, akik gyors mozgálatokkal hajtották a négy vaskerekű úti-alkalmatosságot. A tresszinen ülő úr, amint megpillantott bennünket, megállítja a gépét és szóba ereszkedik velünk. A vasúti vonal egyik mérnökének mutatja be magát és amint megtudta, hogy mi pedig a török kormánynak vagunk ajánlottai, legott rendelkezésükre bocsátja a tresszint, hogy Balabánon át egy Szabácsa nevű helységre, ameddig sinek voltak már lerakva, folytathassuk utunkat. Nagy örövendéssel bujntunk elő kényelmetlen kóndinkból és a fűgőbb járásu tresszinen helyezkedtünk el, megtagyván tatárunknak, hogy estéig utóljén bennünket. Hatan foglaltunk helyet a kényelmesebb és levegősebb négy kerekű kocsin, előtünk az örködő zablice lovagolt, kezében lövérsre kéz fegyvere, úgy robotgtunk át a cserkeszek lakta nagy izmid térségen. Félnap és kerekzés után a szabandsi tó kékbe játszó tükre csillámlott fel előttünk, Vendéglátó mérnökünknek egy tó széli kis helységben volt az állomása, francia szertetreméltósággal invitált bennünket szerény kis lakásába, és olajbogyóból, szárított halból meg sajt félekből álló estedédel búcsúzkodott el tőlünk. Tatár szekerünkre, mely időközben utóljén bennünket ismét felszálltunk és derüs kedvvel indultunk neki az egyre emelkedő ismeretlen területekre.

Jó későre járt az idő, éjfél körül lehetett, amikor megerkezünk egy község elé, egy néhány faviskóból álló cserkeszek lakta faluba. Vendéglőnek, vagy karaván-szerájnak se híre se ámva. Mi tehettünk egyebet, tanácsatlán gubbasztottunk a vak homályosságban. Sári csend körülöttünk csak itt-ott vakkantott egyet egyet egy sakál kutya. A fegyveres zaplice szó nélkül állott odébb, leszálgálta az egy napra valót. Szekerünk is ott hagyott bennünket, visszafelé igyekezett, szükébb hazáa oltónába. Ott álltunk szép hármásban egymagunkba. Éhesek voltunk, fáraáltak is és a hirtelről nekifüvesödött időjárás a török nép áldása, az eső is kerülgetni kezdett. Huluszi efendi, az óvatos diák, mécses gyujtott és amint csetlünk-botlunk a hepenpás úton, egyszerre csak egy fák között rejtőzködő házikóból némi pisilánkoló világság kezd élnk derengni. Közlebbre merészkedünk és már-már némi hangfoszlányok csiklancózzak füleinket.

— Német szókot hallok — kurjant egyet a germán.

Oda hegyeződnek az én füleim is, több fül töb, hall, gondolván magamban.

— De bizony, hogy magyar szót hallok — kiáltozok nagy örömben.

A jámbor Huluszinak mosolygásra gömbölyödik az arca és csendes, nyugodt hangon mondja:

— Törökül beszélgetnek odabent, törökül.

Némi habozás után még közelebbre, egész az a tó élé merészkedtünk és mert a német továbbra is csak német szókot hallott, én meg magyar szóra akár meg is esküdtem volna. Huluszi pedig nem különben a törökre, egyet gondoltunk mindhárman és nagy merészen benyitunk

Megjelent

dr. Kecskeméti Lipót nagyváradi főrabbi új hatalmas munkája, az „Eszajás”. Ebben az új háromkötetes művében a böles és tudós pap folytatja azt a mélyenszántó magyarzó és életrekelő munkát, mellyel a próféták tanítását igyekszik közelhozni a mai ember gondolatvilágához. A „Jeremiás” három kötet után immár Eszajás próféta egyéniségét és eszméit kelti életre a prófétai lelkű nagyváradi pap. A munka, mely a nagyváradi hitközség kiadásában jelent meg, legközelebb könyvtáruis forgalomba kerül Budapesten is. Részletes méltatására még visszatérünk.

a házba, egy gyengén kivilágított és emberfélekkel tele helyiségbe, ételek állott gőzébe, italok savanykás illatába.

— Guten abend, meine Herren — kiáltja el a német.

— Jó estét urak — harsog az én szavam.

— Aksamlar nojr — rebegi szeliden a török.

Még jóformán szét se nézhettünk embert az emberől ki se hámozhattunk, amikor harsány hangon rikoltoz a német: „Grüss Gott”, a magyar „Isten hozta”, és a török „Hos geldin”. Olyan ezetverő örömmel, olyan hurrázással fogadnak bennünket, mintha csak miránk várakoztak volna. Nem kisebb volt persze a mi örömünk se.

A munkában levő kisázsiai vasutak emberei voltak megannyian, mérnökök, rajzoló, vállalkozók; német is akadt köztük szép számmal, magyar is meg török is. Csocaszamba ment a hirtelenjében való közzéjük toppanásunk és mert a német tanár jöveteléről a központi igazgatóság már eleve értesítette őket, csapongó erővel tört ki belőlük a lelkes örvendezés. Magyar szakácsné főztje csilapította éhségüket, kisázsiai fanvar bor a szomjúságukat és vidám tereferelés, ricsajkók zenepénálás zaja verte fel a kisázsiai holdvilágtalan este melabús csendjét.

Másfél hónapig tartó utazgatás, hol gyalogszettel, hol lóháton, hol tevékarakavánkozozva, másfél hónapos együtt élés és együttes küszködés, váltak immár a messze multnak emlékeivé. Hol én maradtam el tőlük, a német tanártól és segédjétől, hogy nyelvi tudásaimat az ő érdekköreiken kívül eső területeken folytassam, hol meg ők hagytak el engem, hogy a vasúti vonal helyrajzi sajátosságait vehessék szemügyre. És mincannyiszor örvendezte kerülünk ismét össze és amikor utazásunk szerencsés befejeztével a zöld szín pompájában viruló

חשבון הושבתי בור

GROSZ J. JÓZSEF budai orthodox főbbi úr felügyele alatt kezelt fajtaborok

SZEMELT RIZLING literje P — 70

TOKAJI édes nehez " " 120

TOKAJI asszú " " 3—

FAHN FÜLÖP borkereskedő

II, Margit-körút 3.

Telefon: 53-4-81.

Brusszát, a törökiség dicsőséges múltú fővárosát pillantották meg sóvárgó szemünk, baráti kézsorítással, köszöntőtűket egymást, derűs pihenésre szánván egy két napunkat.

Műcsarnokban, Brüssze tengeri kikötőjében szállunk hajóra, hogy a csendes vizű Márvány-tengeren élvezzük a testi és lelki megpihenés jól eső nyusvását és a sztambuli vízöntőlás izgétes örömet. A német tanár rövidesen visszautazóban volt hazájába, egy németországi egyetemi városba és már a galatai kikötő előtt búcsúzkodtunk el egymástól.

„Grüss Gott!” — szolt megajátódot-tan a német.

„Isten vele!” — viszonzottam jó szívvel.

A török pedig, a jámbor Huluszi efendi, egy közeli minaretre függesztvén tekintetét, „Allah ömürler versin!”-nel fejezte ki baráti érzelmeit.

*

Az 1910-ik év tavasza ott virított rám, a világhírogásoktól örökre izzó és nyüzsgő Sztambulban, a perai városrészes ciprusok övezte egyik magaslatán. Husz esztendőnek tova ropogó emlékei zibongtak bennem és szállongtak kisázsiai térségék felé, most már vasuton is megközelíthető vadonjaiba.

Ezúttal, mint a Magyar Keleti Akadémia vezetője, intézetünk hallgatóival jártuk a balkán országok keletjét, utolsó-nak hagyván a legelsőt, a sztambuli világtünetmennyességek nyelvű, néprajzi és gazdasági érdekességeit. Mint minden évben, ezúttal is felénk sugárzott a szultáni vendéglátás keleti pompájú figyelmese és sztambuli tanulmányutunk befecéése alkalmából, egy társasvacsona keretében öhajított bennünket üdvözölni. Az európaiakt lakta városrészes egyik előkelő szállójában várt reánk a fejedelmi teríték és amikor az ünnepre díszített asztalnál helyet foglaltunk, mellettem az igazgatói szék mellett, üresen hagytak egy másik karosszékét.

Acótt jelle helyet foglaltunk miközben a török társadalom előkelőségei, szinte szembetűnő tiszteletadással köszöntöttek egy belépő urat, akit mellém, az elődigi gazdátlan helyre ültettek. A szokásos „szelám!” szóval és jobb kezünket homlokunkra majd szívünk tájára illesztvén, a legmélyebb fejhajtással üdvözöltük egymást és amint egymásba kapcsolódnak tekinteteink, szinte szó nélkül meredünk egymásra. Majd mosolyogóvet s csendes, nyugodt hangon szól:

— Ugyebár Kunos bejt üdvözölhetem benned, egykori kisázsiai barátomat és utitársamat?

— Ugyebár — válaszoltam lelken-dezve, — te meg a mérnök-növendék. Huluszi efendi vagy?

Mély szeretettel szorongattuk egymás kezét, meghatott szívvel örvendeztünk a hirtelen váratlan viszontlátáson és a messze multak elmosódó emlékei soráiban elevenednek előttünk valóra

Majd kezdetét vette a lakoma és csak szakadozottan beszélgethettünk egymással.

— Ugyebár — szolal meg Huluszi, rövid szünet után — a magyar Keleti Akadémia igazgatóját üdvözölhetem benned? Alla! kegyelme feléd fordult, bizonyára rá is szolgáltál. Masallah, Masallah.

— Hát te belöled, Huszuli barátom, mi lett? Anunt látom te is szépen halál-tál előre.

— Valóban — feleli, Allah kegyelme fordult felém is. Nagyszerényen elmosolyogja magát és szokott csendes nyugodt hangján folytatja:

— Padsah urunk jóvoltából a kereskedelmi ügyek minisztere vagok és az én személyemet érte e megtisztelő megbízás, hogy hatalmas uram nevében én üdvözöljelek benneteket, magyar testvéreinket

— Masallah, masallah — tört ki belőlem a meglepetés öröme, — Allah kegyelme fordult feléd valóban.

Emelkedett hangulatban folyt az ünnepi lakoma, a török-magyar művelődési és gazdasági kapcsolatok megteremtésének szükségességét hangoztatván, ugy török, mint magyar részről.

— Hát a mi németiünkkel mi van? — kérdem a pasává és miniszterre lett Huluszint?

Megint csak elmosolyodik, vállamra teszi kezét és csendes, nyugodt hangján feleli:

— Azonnal meg fogod tudni, ha kibírod egy percnyi türellemmel.

Asztalbotlás után karon fog a miniszter és bevezet az étkező mellett levő másik nagy terembe, ahol a szálló vendégei társalogni és feketézni szoktak. És alig hogy benyitunk, egy asztalka mellől felugrik és elénk toppan a mi harmadik volt utitársunk, a német.

— Forchheimer ur — mondja a miniszter, csendeskészen mosolyogva — egyetemi tanár Németországban. Ezúttal én látom meg hozzád, egy iskolai esztendőre, hogy a mai nemzedék is tanuljon tőle.

Együvé kerültünk, hát megint, husz év előtti bajtársak és sorra hozakodtunk elő kisázsiai utazásunk hol derűs, hol ügyes-bajos emlékeivel.

— Az anatóliai vasutak már régóta járják a világművelődés útját és most is azon fáradozunk, hogy tovább építsük ki őket, lehetőleg egész Bagdadig — fejegetti nagybúszkán Huluszi, a miniszter.

— Német képzettséggel és német szorgalommal — vág szavába a német professzor — még a lehetetlen is lehetővé válik. Megmutattuk ezt az izmid-angorai vonalon is, mely szinte a német erő munkája.

— Voltak ott jócskán magyar mérnökök és magyar munkások is, akik érekesen álltak meg helyüket — felelem és már-már kezdődőnének régi évelődéseink a professzorral, most is ép oly fiatalos lévvel dicsőítette a német arravalóságot és rátermettséget, mint annak előtte, abban a kisázsiai cserkesz lejtőiban

Az egyre mosolygó miniszter, az ő csendes és nyugodt hangjával pékíti ki bennünket, megadván a németnek, ami a német és a magyarnak is, ami a magyaré.

A német professzornak már-már leelőben volt az egy esztendőre szóló meghívata, visszakészülődött hazájába, az egyetemi városba. Más napra már mi is

hazatérőben voltunk és meleg kézsorítás és búcsúzkodás közben, mintha mindhármank szive azt a kérdést dobantotta volna meg bennünk, hogy fogunk-e még, ezúttal harmadszorra találkozni és fogunk-e ismét évödni egymással, hogy német szóra figyel-e a fulunk, hogy akár magyar szóra esküchetik-e meg nem is szöva a törökről, mely mindannyiszor lecsillapított és megbékített bennünket. Egyelőre ezen a három nyelven búcsúzkodtunk el egymástól, szívből jövő hangon, bajtársi szeretettel.

*

Hosszu esztendők multak el azóta, vízvártáros idők viharzottak el felettünk. A világ renéje felbomlott, a barát ellenségé vált, az ellenség barátá A hazasítség, a nemzetiség szent eszméit vérséjtek minéműségéből kezdik megállapítás és fajli gyűlölködés válik úrrá a sokat megzaklatott lelkeken, Vasutak mérőfővonalai szeldesik immár a kisázsiai vadonok megtermékenyülő vidékeit és a cserkesz horda békes szomszédjává lett a vasutak mentén letelepült sokszínű rokonai népeknek. Nyugovóra térhetünk mi is, német igyekezetnek, magyar török, vénsék és török újajszületésnek egykori lelkei vándorai, messze multak felé röpítvén gondolatainkat. És új korszara készülő békeidőnkben szinte döb-netes hatással sujtott rám egy hír, melyet a világsajtó ép mostanság röpített nyilvánoságra. Nem kevesebbről esett benne szó, mint hogy német hazájukból és egyetemi tanszékekről több zsidó hitű egyetemi tanárt ismert tudósokat, tanácsoltak el, közöttük egy Forchheimer nevezetű is. Pusztán azért, mert zsidó szülöktől származtak és jó részüik a zsidó hitet vallotta magának. Kisázsiai kóborlásaim elevenedtek előttem valóra. Szinte eszményi magasságúvá emelkedett előttem a volt utitárs, a német professzor, aki olyannyira lelkesedett német hazájáért, a német tudományosságért és akiről csak most, a világsajtó révén tutam meg, hogy vallására nézve zsidó. Amint hogy ő is, csak a magyart, a hazai tudományosság egyik szerény művelőjét látta bennem, nem pedig hitének társát és osztályosát. A világ pedig folyvást forog, az emlékek pedig művelődve művelődnek rajta

Nagy széderesték

Niszel-étteremben

Elit társaság

VII., Rombach-utca 16. szám.

Telefon: 37-9-89. és 43-9-96.

Férfinék

asszonyoknak

gyermeknek

egyformán szolgál

olvasmánnyal, tanulsággal

a Zsidó Élet.

Fizessen elő!

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS

Orthodox תּוֹרָהּ penzió

a Svábhegy déli lejtőjén, 350 méter magasságban, az 59-es villamosmegálló állomástól 10 percnyre. **GYŐNYÖRŰ TERASZKILÁTÁS, ELSŐRENDŰ ELLÁTÁS DÍTÉS KOSZT A PESZACHI ÜNNEPEKEN.** Jutányos árak. Pompás otthon, 1-2 nap alatt is kipihenheti idegeit friss erőt merit

A KRAUSZ PENZIÓBAN

Budapest, I., Torbágyi-ut 112. szám.

Telefon: 65-2-75.